

HEMBYGDEN

Medlemsblad för
Upplands Väsby Hembygdsförening

Nr 4 December 2013
Årgång 42

Innehållsförteckning

Ordföranden har ordet	3
Hedlunds historier	5
Flickorna i Ed	6
Almqvistaren	8
Ett ungdomsminne från 1800-talet	9
Julkortshistoria	11
Frestabo skrev känd julsång	12
Jul	13
I backspegeln	14
Vandring på gamla Löwenströmska området med Medicinhistoriska museets vänförening	18
Julbocken – en gammal nordisk tradition	19
Illustrerade ordspråk och talesätt	19
Ombärlig rådgivare för hvarje hem	20
Fönster mot Väsby	23
Med Almqvist i Stockholm och Södertälje	24
Den magiska misteln	25
Möte med en ordförande	26
Runby Nedra i Eds socken, Upplands Väsby	27
Klockaren i Fresta och hans stuga	30
Kantorn i Ed	31
Hyr lokal med atmosfär	35
Julkorsordet	36 - 37

För innehållet i artiklarna svarar respektive författare.

Utgivare: Kjerstin Björkman. Layout: Webmaster UVHBF

Där inget annat anges, har fotona tagits av Leif Welander

Tryck: Trycksmedjan AB. Tryckt med miljövänliga färg- och pappersval i 800 ex.

Ordföranden har ordet

2014 jubilerar Hembygdsföreningen:

Upplands Väsby Hembygdsförening har funnits i 60 år!

I januari månad 1954 samlades några kultur- och hembygdsintresserade och bildade föreningen.

Ordförande blev dåvarande kyrkoherden i Ed, Sven Odenrick, de övriga i styrelsen var Egon Lindholm, Hugo Sabel och min far Ragnar Carlsson.

Ett upprop till ortsborna trycktes upp i 1000 ex med rubriken "Åter en ny förening"

Innehållet i uppropet var att nu skulle hembygdsföreningen och dess medlemmar bevara och vårda hembygden och dess minnen från fordom tid.

De som blev medlemmar fick betala en medlemsavgift på 3:-

Under de 60 år som gått har tiden förändrats och Hembygdsföreningen med den.

Vi bevarar och vårdar inte bara hembygden och dess minnen, i vårt uppdrag ingår i enlighet med våra stadgar att synliggöra hem-

bygdens kultur och miljö och bidra till att alla innevånare ges hembygdskänsla.

Vi säger "Hembygden är där du bor".

Vi arbetar för kultur, miljö och tradition och uppmärksammar kommunens politiker och tjänstemän i samband med samhällsomdanningar.

Vi säger "Vi värnar om gårdagen för framtiden"!

Jag tycker att vi lever upp till och genomför vårt uppdrag och jag hoppas att 2014 skall visa de som bor i Väsby vad vi gör för att ge alla en hembygdskänsla och att de upptäcker en pigg 60-åring som är att räkna med.

Välkomna att ta del av jubileet!

Jubileumsprogrammet kommer med nästa nummer av Hembygden.

Kjerstin Björkman
ordförande

Öppet Hus i Advent

i Mangårdsbyggnaden på Hembygdsgården
söndagen den 8 december kl 13 - 15

Musikunderhållning

Glögg och pepparkakor serveras

Kaffe och lussebullar säljes

Fynda julsaker i Mjölkkammaren

Grötfest

i Ladugården, 28 december kl 18.30

Musikunderhållning

Gratislotteri

Endast medlemmar

Välkomna med anmälan till Inga Lisa Gustafsson
tfn 590 336 42 senast 20 december

Följ med bakåt i tiden

Klas Lundkvist föreläser och visar bilder

Söndag 19 januari kl 13.00

Hembygdsgården, Ladugården

Kaffeservering

Med i utskicket av årets fjärde
nummer av vårt medlemsblad
Hembygden, återfinner du
inbetalningskort för årsavgiften
2014.

Årsavgiften för 2014 är 125:- per
medlem.

Ditt medlemsnummer finns på
etiketten som sitter fäst på
inbetalningsavin

Tack för ditt stöd!

Hedlunds historier

Lennart Hedlund, född och uppvuxen i Upplands Väsby, har lovat ge Hembygden några glimtar av sina barn- och ungdomsminnen. Här kommer den fjrtioåttonde:

Under min uppväxttid dignade inte julbordet av läckerheter precis, det var rent knäppt många gånger och julklapparna bestod mest av underkläder, strumpor och liknande.

Men ett år måste något ha hänt för min lillebror (han är 82 år idag) fick en rattkälke, eller bob, som vi sa, och det var inte vilken

bob som helst. De vanliga var ju gulbetsade och med ratten ganska högt upp. Den här däremot var blålackerad, ganska låg och bred.

När den skulle premiäråkas var det nästan som idag, då någon har köpt en bil, massor av ungar som åskådare och beundrare, ja även nån förälder.

De backar vi främst åkte i var ju ”Brantan”, dagens Backgränd och Hedemorabacken. Namnet låter ju konstigt, men för oss ungar var det inte så. Backen började med en väg, som vek av från Furubergsvägen, fortsatte förbi Kinnanders (ungefär där Ögrens Mekaniska finns idag) och nästa villa var Hedmans och det var nog anledningen till namnet Hedemorabacken.

Den farligaste backen att åka i var ”Brantan”, för innanför Optimusvägen låg Konsum 3, Koppran kallad. Varulisterna, som kom dit visste ju inte att vi fanns där, men de lärde sig under åren att se upp för bobåkare i ganska hög fart.

Men jag kan inte påminna mig att det var några större olyckor som hände, men det var nog inte vår förtjänst.

Bland varuleverantörerna minns jag bäst Väsby Nya Bageri och Z-bagarn (med Z-limpan) och Westbecks Chark.

I många år har jag bidragit med något gammalt minne i medlemsbladet, men nu har jag tömt lagret, och ber därför att få tacka för mig med att önska alla en

GOD JUL OCH GOTT NYTT ÅR!

Med denna sväng i Hedemorabacken avslutar alltså Lennart Hedlund sitt minnesalbum i Hembygden.

Redaktionen tackar för många goda minnen och många års gott samarbete!

Flickorna i Ed

Sista avsnittet av Miljö- och kvinno-skildringen i "Grimstamns nybygge" och "Ladugårdsarrender" av CJL Almquist. En B-uppsats i litteraturvetenskap av Birgitta Hansson. Fortsättning från Hembygden nr 2 2013.

Greta

Några av Katrinas råd till sin syster efter bröllopet verkar vara överflödiga. Greta hade redan vid flera tillfällen visat att hon kunde styra sin Anders dit hon ville. Katrina levde hela sitt liv på landet; Greta var den som brutit upp från Ed och givit sig ut i stora världen. Trots att de inte bodde mer än några mil ifrån varandra utvecklades de båda systerna helt olika.

Greta hade alltid varit muntrare än systemen och inte heller så lätttrörd. Hon var mer lik Kvast-Lisa, vars kärra och affärsrörelse hon så betecknande övertog. En symbol för den nya Greta är att hon fick tillnamnet Sköna Margret. Hon drog uppmärksamhet till sin kärra både på grund av det utmärkta granriset och sin skönhet. Greta nöjde sig inte med att åka till staden i affärer; hon ville även lämna sin hembygd för gott och bosätta sig i Stockholm. När Greta erbjöds arbete i staden och Anders fick reda på det, bestämde också han sig för att flytta, trots att han hade svårt att lämna sin hemsöcken. Greta, den kvicktänkta, hade redan räknat ut att deras arbetsplatser skulle ligga i närheten av varandra, men det låtsades hon inte om. "Gör som du vill, det kan just icke angå en ann." Men hon hade fått honom precis dit hon ville.

Så gick några år i staden, då de båda lyckades lägga undan litet av lönen. Greta tyckte att det var dags att realisera sin hemligaste plan men fick som vanligt hjälpa sin Anders på traven. "Du tycker väl mycket om tjänsten du har, Anders?" frågade hon listigt. Anders var full av beundran, när han hörde talas om planen på ett ladugårdsarrende. Han erbjöd sig att ge sig ut på landet för att höra var de

ville "lega ut korna". Genast fick han en knäpp på näsan. "Arrendera ut, heter det, Anders." Och inget arrende ska bestämmas förän Greta inspekterat korna. "Det är du som ska stå före alltsammans."

Anders misslyckades också då han på egen hand skulle bese en ladugård. När han kom hem, fick han förebråelser för det han glömt att ta reda på. Vid nästa besök tog Greta kommandot. Hon talade om för Anders hur han skulle uppföra sig och det var hon som förde ordet. Hon talade hövligt men med skärpa. Greta tyckte att Anders var övermodig och manade honom till försiktighet. "Allt ska gå, Anders, bara du nu gör som jag vill." Rubriken på det femte kapitlet lyder: "De åka till Hårsby och Skansen. De få allt såsom de behöva." När arrendet gjorts upp bestämde de sig för giftermål. Men då ville flickan från Ed inte stå brud i staden, som arbetsgivaren föreslog, utan bröllopet skulle hållas på Stenhugget och "hon ville dansa i sällskap med Edsflickorna den aftonen."

Då man läser om den kända och självständiga Greta måste man hålla i minnet de förhållanden som rådde för kvinnor i Sverige under första hälften av 1800-talet. Ända till år 1884 var den ogifta kvinnan omyndig. Lagförslag om ändring av denna omyndighetsförklaring hade avstyrkts under årens lopp och det debatterades livligt under Almqvists tid. Kvinnan kunde inte välja sin äktenskapspartner mot föräldrarnas vilja, inte heller förfogade hon själv över sin egendom utan måste ha en förmyndare. Om kvinnan var gift var det hennes man som var förmyndare. Några politiska rättigheter hade inte kvinnan, eftersom hon var omyndig. För många kvinnor var äktenskapet deras enda möjlighet till försörjning.

Greta hade visat att hon kunde stå på egna ben. När hon och Anders gift sig och flyttat till gården Skansen, var hon väl så viktig som mannen i deras yrkesutövning. Efter ett år fyllt av hårt arbete och slit fick de möjlighet att arrendera en ännu större ladugård. Då skulle Anders också få en trädgård ”ty hitintills har jag föga mera varit än Gretas husdräng.” Anders har fått lägga fiolen på hyllan, men han har fått både sjöskumspipa och hatt. Berättelsen slutar med första barnets dop. Till det kommer såväl de forna arbetsgivarna från staden som nybyggarna från Grimstahamn. Som jag tidigare nämnt finns det likheter mellan Greta och Sara Videbeck i ”Det går an”. Arbetet skänkte både stolthet och självförtroende och deras yrkeskunskande gjorde dem oberoende av män. De är inte bara männens jämlikar utan också i många stycken dem överlägsna. Greta styrde Anders med list både före och efter äktenskapets ingående, som vi sett i det föregående. Sara däremot deklarerade öppet sitt oberoende och förkastade äktenskapet. Hon är alltid steget före sin ”kusin” från landet Johan Svedejdal skriver: ”Karin Westman Berg har myntat uttrycket ”Framtidens kvinna i samtidens villkor” om Sara Videbeck och ett liknande uttryck kan användas om huvudpersonerna i dessa allmogeskildringar”. Men det är viktigt att påpeka att Almqvist inte ville skapa några manhaftiga flickor utan kvinnlig attraktionsförmåga. På många ställen omtalas Gretas skönhet och Saras utseende och klädsel beskrivs som mycket tilltalande.

Miljöbeskrivningen i ”Ladugårdsarrendet” är dels från trakten av Hötorget och dels från gården Skansen. Almqvist var vid tidpunkten för den här berättelsens tillkomst rektor för Nya Elementarskolan, som låg vid Hötorget. Gården Skansen vid Edsviken har anknytning till Almqvists ungdomstid. Hans hustru Maria föddes på torpet Sjöberg på andra sidan viken och själva gården användes som sommarställe av bröderna Hazelius, vännerna från Värmlandsäventyrets dagar.

Men det finns också en intagande beskrivning av hembygden och Eds kyrka. Efter gudstjänsten smög sig Greta och Anders från var sitt håll ned till sjön, en väg vi än i dag kan följa. Som bekräftelse på det gemensamma beslutet att ta plats i staden, överräckte Anders chevalereskt en näckros till Greta. Vid ett annat viktigt tillfälle i deras liv var det Greta som plockade blommor. Anders var på väg att fria, men för att inte visa sig alltför angelägen gick hon ”åt sidan vid dikesrenen, plockade sig en hand full liljekonvaljer, luktade därpå och låtsade om intet.” Den impulsiva Anders måste bryta av en asplövsgren så upplivad blev han vid tanken på deras blivande arrende. Almqvist beskriver Skansen som ”det skönaste ställe med de vackraste beteshagar vid sjön Edsviken.“

Samanfattning

”Grimstahamns Nybygge” och ”Ladugårdsarrendet” är två systerberättelser i dubbel bemärkelse. Förutom det faktum att Katrina och Greta är systrar finns det många likheter mellan skildringarna. Rent formellt består båda av tio kapitel och har ungefär samma omfång. Huvudpersonerna är två par som genom arbete och flit skapar sin egen framgång. De är skrivna i pedagogiskt syfte och ger råd om jordbruks- och boskapskötsel. Båda berättelserna kan karakteriseras som ”poesi i sak”, ett uttryck från Almqvists uppsats med det likalydande namnet ”Om poesi i sak”. I inledningen till sin bok ”Poesi i sak” skriver Kurt Aspelin: ”I formeln ’poesi i sak’ ligger att det är tal om konstens, diktens strävan till verkligheten, d v s den fråga som är föremål för periodens mest intensiva intresse och debatt. En sådan ’poesi i sak’, som finner sina motiv i verkligheten, står nämligen i motsats till den ’poesi i blott ord’ som är den tomma formalismens, ’de tomma formernas litteratur’”. Almqvist beskriver realistiskt torparnas hårda slit men mitt i armodet blommor idyllen.

Men det finns också olikheter mellan berättelserna. ”Grimstahamns Nybygge” utspelas

på landet och "Ladugårdsarrendet" till stora delar i storstaden. I den förra berättelsen råder t ex naturhushållning och i den senare penninghushållning. Det är "det lilla livet" kontra "det stora livet."

Men i den här uppsatsen har jag koncentrerat mig på likheterna i "Grimstahamns Nybygge" och "Ladugårdsarrendet", när det gäller miljö- och kvinnskildringarna. Jag har visat hur Almqvist har använt sin barndomsmiljö i Eds socken på ett sätt som gör att berättelserna verkar högst trovärdiga. Man kan än i dag vandra de stigar och vägar som torparna på Stenhugget och Snickartorp färdades på. Men realismen utesluter inte poesin. Almqvist knyter an till naturen i bildspråk och symbolik när han beskriver personernas utseenden och känslor. Ett av exemplen är granristemotivet i "Grimstahamns Nybygge".

Då berättelserna är skrivna i pedagogiskt syfte, bör kvinnorna uppvisa de egenskaper som Almqvist fann vara föredömliga. Vid sökandet efter kvinnliga förebilder i t ex modern och hustrun visade det sig att ingen av dem kan ha stått modell för Kvast-Lisa, Katrina och Greta, därtill var modern för ömtålig och spröd och hustrun för obetydlig och passiv. Det är en helt ny kvinnosyn som Almqvist ger uttryck för i slutet av 1830-talet, där kvinnan är mannens jämlike. Kvinnans uppgift är inte bara hemmet och barnen, hon är också yrkeskvinna och mannens arbetskamrat. Vad mera är, det är ofta kvinnan som är initiativtagaren till många projekt.

Jag har velat se en utvecklingslinje mellan de tre kvinnorna. Kvast-Lisa lärde Katrina att läsa. Hon i sin tur inpräntade hur viktigt det var att Greta lärde sina barn den konsten. Tack vare sin driftighet kunde Lisa försörja sig själv. Hon var ett föredöme för son och sonhustru i deras nybyggnadsplaner, och hon lämnade över sin "rörelse" till Greta. Lisa var fast förankrad i sin torpmiljö men reste till staden i affärer. Katrina stannade kvar i Ed och flyttade bara från ett torp till ett annat. Greta slutligen lämnade för alltid sin barndomsmiljö för att arbeta i staden. De är alla tre exempel på hur man med hårt arbete kan förbättra sina levnadsvillkor antingen man bor på landet eller i staden. Greta är självständigare och mer oberoende av män än de andra två, och däri liknar hon en annan av Almqvists kvinnor, Sara Videbeck.

De två systerberättelserna knyts samman på ett naturligt och utsökt sätt i Katrinas slutreplik. De två första kapitlen i "Grimstahamns nybygge" är ju tillbakablickar och historien börjar först med att Johan kommer hem och träffar Katrina i skogen.

"Ladugårdsarrendet" slutar med dopet av Johan, Gretas och Anders' son.

Katrina säger "Nu, syster min, kan du inte rikare bliva, än du är; ty också du har fått en Johan." Det är inte materiell rikedom hon tänker på, trots att hela hennes liv varit en strävan att få det bättre, utan den lycka hon kände den dag hon fick sin Johan, då han kom vandrande genom skogarna till sin flicka i Ed.

Almqvistaren

Den som vill stöpa ljus, och det perfekt,
han måste hava form att stöpa i:
hans arbete blir eljest ej korrekt,
och det är bättre då att låta bli.
Ty han ej annat göra kan än bara dankar,
och ständigt varje människa på såna klankar.
C J L Almqvist, ur Sesemana

Ett ungdomsminne från 1800-talet

Rolf Engdahl på Furubergsvägen 9 har låtit oss få del av ett gammalt manuskript, som hans morfar skrivit om sin uppväxttid. Hans morfar hette Nils Gerhard Engdahl och levde åren 1874-1948.

Hur det gick till när han fick körkort har vi tidigare läst om i Hembygden.

MINA MEMOARER

Jag är född den 24 september 1874 i en liten stuga vid Mälaren, Nybygget i Eds socken. Stugan var verkligen liten, tre rum och kök.

Där bodde det tre familjer. De två andra familjerna hade inga barn, men vi var fem olydiga pojkar. Inte nog med att det var trångt. Pappa hade också hyvelbänken hemma och stod ofta och arbetade i rummet. Där fick vi både sova och leka bland hyvelspånen. I rummet var en dåligt murad kakelugn och i köket en stor öppen spis samt bakugn. Någon järnspis fanns inte på den tiden.

Kallt var det och fattigt också. Dåligt med arbete åt pappa och små förtjänster. Pappa gjorde så gott han kunde. När han inte hade något arbete, stod han hemma och tillverkade sockerskrin. Han kunde arbeta fyra dagar och halva nätterna med ett skrin. För det kunde han få fyra kronor men ibland bara två. Det blev inte mycket för ett sjupersoners hushåll, men det gick.

Pappa var en alla tiders gubbe och lyckades skaffa hem matvaror av alla de slag, hela säckar med mjöl och ibland en tunna sill eller strömming. Mamma däremot var sällan hemma. Hon sprang i stugorna och pratade. Hon var aldrig hemma när vi kom hem från skolan. Ibland var hon fem minuter före pappa och hann få eld i spisen. Pappa blev ond när han märkte att vi var hungriga, men han var rysligt snäll och bråkade sällan.

De övriga familjerna hette Edberg och Jansson. Edberg arbetade vid järnvägen, medan Jansson arbetade lite varstans. Vi kom bra överens familjerna emellan. Båda gubbarna och gummorna var gudfar och gudmor åt mig, så jag fick lite småpresenter av dem ibland. De hade ännu mindre inkomster än pappa. Om pappa tjänade 1:25 om dan, så hade de bara 75 öre om dan. Det var fattigt i min barndom mot nu. Vi hade dåliga kläder och ännu sämre skor. På vintern fick vi köldskador på fötterna, som vi läkte med trasor och tjock terpentin - den var inte flytande.

Maten var inte billig. Ett skålpund (ca 1/2 kg) fläsk kostade 1:25. Socker och mjöl var också dyrt. Aldrig kaffebröd till vardags. Någon söndag fick vi en stor skorpa eller möjligen en limpskiva.

Alla jular jag minns hade vi det bra. Mamma vävde och sydde våra kläder, men hade alltid bråttom så det blev inte så noga. Nya kläder hade vi i alla fall när vi gick till julottan i Eds kyrka.

Hela juldagen fick vi vara inne i stugan. Vi bodde ju bredvid sjön, så sjön var ju vårt liv, vinter som sommar. Skridskor gjorde vi oss själva av en gammal lie. Kapade och formade om den och satte fast lien på träbitar med snören. Det gick fint för pappa hade bra med verktyg så vi kunde göra likadana till andra pojkar.

På sommaren badade vi i sjön nästan jämt och metade förstås. Vi hade ingen båt utan en stor plank som vi seglade med. Vi barn var ju som fiskar i vattnet.

Om vintrarna gick vi och sålde fisk för tio öre kilot. Ibland fick vi bara tre öre. Vi kunde ju inte spara fisken och det var många som handlade med färsk fisk och strömming.

Om sommaren, då vi inte gick i skolan, plockade vi bär. Först smultron och sedan

hallon. Då fick vi alltid gå upp tidigt, senast klockan två på natten. Annars var det många som kom och plockade på dan.

Sedan var det lingen på hösten. Det var värst för de var tunga att bära. Vi hade alltid beting på hur många stop vi skulle plocka. Lingen skulle också rensas, innan morsan åkte till stan och sålde bären. Några pengar fick vi barn aldrig för plockningen.

Sedan började jag i småskolan, som låg vid Kyle som hörde till Edsby. Jag var inte fyllda sju år och skulle börja lite tidigare. Jag hade ju inte långt till skolan, men jag tyckte inte att det var roligt. Jag gick där några dar, sen byggde jag mig en koja och bodde i skogen några dar. Det skulle jag inte ha gjort för det blev stryk, när de hittade mig. Sedan gick det bättre att gå i skolan. Skoldagen var lång, från åtta på morgonen till fyra på eftermiddagen.

Vi hade en snäll fröken som hette Andersson, men en del av pojarna var så elaka mot henne så att hon slutade. Då fick vi en ny som vi kallade mamsell Olin. Hon var sträng och pojkarna fick stryk så det kändes. Jag gick två år i småskolan. Sedan var det folkskolan. Den var på den tiden i huset, som sedan trädgårdsmästaren på Edsby bebodde. Skolläraren hette Marmén och var ganska argsint av sig. Han hade också handelsbod i samma hus.

Senare byggdes en ny skola, den som idag finns nere vid Eds kyrka. Där gick jag de sista åren och slutade min skolgång 1888, då jag gick och läste. Senare på hösten flyttade jag hemifrån, fjorton år gammal.

Jag tog plats som dräng i Järfälla hos en torpare som hette Jansson. Han var snäll mot mig, men hans kärring, som kallades Stubb-lina, var elak mot sin man och sina döttrar. Stubb kom av att kvinnorna på den tiden hade en tjock, vadderad underkjol, som kallades för just stubb. Mot mig var hon annorlunda och jag fick mycket kläder och maten

var överdådig. Jag blev så tjock medan jag var där. Varje dag gick jag i Jakobsberg Herrgård. Där var en stor ladugård med fyra ladugårdspigor. Jag fick tumme med dem och de bjöd på kaffe och godsaker. Hos torpare Jansson stannade jag till hösten 1889. Jag gick hem några gånger under den tiden. Det var långt att gå. Några cyklar fanns inte på den tiden. En söndag då jag kom hem hade mina föräldrar flyttat och de som flyttade in, visste inte var mina föräldrar bodde.

Då grät jag men jag fick besked senare på dagen och då sprang jag dit. De hade flyttat till Skomakarhagen, där Lönn bodde förr. Den stugan revs senare.

På hösten 1890 flyttade jag till Johanssons i Runby. Jag fick sextio kronor om året och gick i herrgården vid Väsby gård. Två år jobbade jag där och hade det bra. Jag hade en gammal inspektor, som vi kallade Stampet för han hade ett rakt ben. Jag hade tumme med honom och han gav mig jobb, som jag tyckte om att göra. Om jag ville be mig ledig någon eftermiddag för att gå på auktion, så fick jag ett beting. När det var klart var jag ledig.

Inspektorn bjöd ibland på kaffe och jag fick utträta små ärenden åt honom. Jag var sexton år då och han ville kosta på mig lantbruksskola. Då kan du bli inspektor eller en riktigt duktig lantbrukare, sa han. Jag tackade nej.

1892 flyttade jag till Sundkvist i Runby, där jag skulle bli dräng. Jag fick åttio kronor om året och stannade till sommaren 1893.

Sommaren 1893 fick jag erbjudande att få börja som smedhandlangare i smedjan vid Sumpdisken. Jag hade alltid längtat att få bli smed. Första året fick jag trettio kronor, andra året femtio och tredje året åttio kronor.

Då kunde jag smida så pass att jag själv fick gå till bönderna. Jag stannade där till 1896 och då var jag fullgod smed.

Nu längtade jag till Stockholm och på våren 1896, när jag var tjuuguett år, reste jag dit.

Nils Gerhard Engdahl

Och hur gick det sedan? Jo, i Stockholm började Nils Gerhard vid Vattenverket och återtog namnet Engdahl, som hans far hade bytt ut mot Andersson en gång.

Så småningom gifte sig Nils Gerhard med Lydia Lovisa Lundin, vars far var kördräng på Stora Väsby och de flyttade tillbaka till hemorten. Där bodde de inledningsvis på torpet Björnmyren.

Nils G. Engdahls Plåtslageri- och Rörmokerifirma startades och flera av sönerna Engdahl deltog i verksamheten. Nog kan man säga att det gick bra för Nils Gerhard från Nybygget vid Mälaren.

Nils Gerhard och Lydia Lovisa Engdahl på trappan till sitt hus på Furubergsvägen 9 1926.

Fotot, som är något beskuret är utlånat av Rolf Engdahl

Julkortshistoria

1840 gavs världens första frimärke ut. Tre år efteråt skickade Johan Callcott Horsley ett egendesignat kort med en julhälsning på och därifrån kan julkorten räkna sin historia.

Massproducerade kort kom 1875 och motiven har växlat genom åren. Tomten har alltid haft sin givna plats men har hängt med sin tid. I Sverige såg han i början ganska bondlik ut, men så småningom fick han på sig luvan och den röda uniformen och började använda typiska attribut för tidsåldern. På 1930-talet kunde han dyka upp i flygplan, hoppa fallskärm, köra bil eller tala i telefon.

Vår främsta julkortsillustratör är fortfarande Jenny Nyström (1854-1946), vars alster haft enorm genomslagskraft och fortfarande produceras.

Inga Lisa Gustafsson

Frestabo skrev känd julsång

En av våra mest kända julsånger, nämligen ”Nu tändas tusen juleljus”, är skriven av en Frestabo, Emmy Köhler.

Emmy Köhler, dotter till hovkamreraren Armand Welin, föddes i Stockholm 1858. I det Welinska hemmet spelade sång och musik en framträdande roll och i likhet med flera av sina syskon var Emmy musikaliskt begåvad, men kunde inte få någon mer omfattande musikalisk utbildning av ekonomiska skäl.

1891 gifte hon sig med vice häradshövding Sven Köhler, sedermera kansliråd i finansdepartementet. 1907 köpte Köhlers gården Norrsätra i Fresta socken, där de trivdes mycket bra. När Emmy fick egna barn

började hon skriva barnvisor, som hon också satte musik till, t.ex. ”Många träd i skogen stå” och julvisan ”Raska dotter springa tripp tripp tripp”, vars text dock är skriven av Sigrid Schöldberg-Pettersson.

Emmy Köhler medarbetade i tidningen Idun. Där infördes bl.a. ”Gunnars visor”. ”Gunnars och Ingas roliga bok” kallades en samling lekar och visor för barn, som utgavs 1898. I en annan samling, ”Berits visor”, återfinns julsången ”Nu tändas tusen juleljus”, som en gång tillhörde de s.k. stamsångerna. Vi hittar den också i psalmboken som psalm 116. Köhler har gjorde både text och musik.

Emmy Köhler avled den 2 februari 1925 och är begravd på kyrkogården i Fresta. Mer om Emmy Köhler kan läsas i ”Så fick vi sånger”, av Oscar Lövgren.

Artikeln, här något förkortad, har tidigare varit införd i Hembygden. Vem författaren är, vet vi inte.

Red.

Glögg

Att dricka glögg hör till svensk jultradition. Själva namnet (förr glödgd, kortform för glödgdät vin eller brännvin) kommer av framställningsmetoden, då man på ett galler över en skål med brännvin eller cognac och kryddor lade en bit toppsocker, vilket dränkts in med sprit som antändes, varpå man fortsatte att ösa sprit över sockret tills det smält.

Traditionen att dricka varmt vin med kryddor finns i flera länder. Redan under antiken tillsattes kryddor i vin, för hälsans skull eller som smakförstärkare. Glöggen har också anor från medeltiden, då starkt kryd-

dat vin tillskrevs diverse medicinska verkningar.

I Sverige växte glöggens popularitet under 1800-talets slut, då de privata vinhandelsfirmorna började tillverka färdigblandad glögg. I dag överträffar tillverkarna varandra med olika smaksättningar - det finns glögg smaksatt med lingon, lakrits, hjortron, choklad och ett fyrtiotal andra ämnen. Nog var det enklare när det bara fanns lättglögg och starkvinsglögg och glöggen smakade som glögg ska smaka.

Inga Lisa Gustafsson

Jul

Min minnesbild av julfirandet hos gårdskapet på Dyvinge i början av 1930-talet var att julen begicks med lugn och värdighet. Senhöstens slaktgris och ibland en gödkalv var nu till stor del förvandlade till de olika luculler, som hörde till farmors välförsedda julbord. Någon dag före julafton höggs en vacker julgran någonstans ute på gårdens marker. Den bars hem, ställdes i en hemsnickrad, korsformad julgransfot och placerades i "mellangården" innanför huvudingångens veranda.

Man klädde granen med mängder av svenska flaggor och ett antal ljushållare med vita stearinljus och dessutom julgranskarameller av krusat papper i olika färger med stenhårda sockerkarameller inuti. Övriga prydnader utgjordes av hjärtformade korgar av glanspapper i olika storlekar och kulörer, som var rutigt sammanfogade i två färger. Glitter och toppstjärna förekom ej, så vitt jag kan minnas.

Julafton flyttades den klädda granen in i köket, där man hade dukat det jättestora slagbordet med mängder av god julmat, t.ex. julskinka med farmors hemrörda senap, pressylta, kalvsylta, saltkorv, inlagd strömming och sill, inlagda gurkor och rödbetor. Dessutom fanns några ägggrätter, t.ex. omeletter samt ister smör, hemkärnat smör, två sorters ost kryddad och okryddad, hembakat mjukt matbröd i form av råglimpa och vetekakor samt slutligen Kårstabröd, ett hårt knäckebröd, som man inhandlat från bageriet i Kårsta. Farfar brukade på hösten fara till kvarnen i Kårsta med ett par säckar råg lastade bakpå fjädervagnen. Med tillbaka på vagnen hade han i utbyte en stor linnesak med det ljuvliga knäckebrödet, vars make ej fanns att få och som man idag bara kan drömma om. - Huruvida man åt lutfisk på julafton vet jag ej. Däremot kom som sista rätt på bordet en kraftig risgrynspudding med mängder av russin i.

Måltidsdrycken var mest svagdricka och givetvis mjölk. Den som så önskade fick en rejäl

skinksup, som slogs upp i spetsglas ur den liter Kronbrännvin som farfar alltid hade hemma i skåpet för hugade gäster. Själv drack han knappast någon starkvara förutom den där fingerborgen, som han brukade ta för att skåla med sina gäster.

Alla på gården deltog i måltiden. Senare på kvällen serverades kaffe och olika sorters kakor och ett glas punsch inne i salen. Denna var extra uppvärmd inför julen. Mellan måltiden och kaffet gick ett par av karlarna ut till stallet för att utfodra hästarna med en extra skopa havre som julgodis. I ladugården gav de korna en extra tilldelning av hö eller gröpe.

När de återkommit vidtog julklappsutdelning. Det var mest små, praktiska saker som delades ut. Julaftonen avslutades med småprat över ett glas glögg om året som gått och vad man kunde vänta av framtiden. Man önskade varandra en fortsatt god julhelg för alla och envar, innan man bröt upp och gick till vila.

Tidigare om åren på 1920-talet brukade man tidigt på juldagsmorgonen fara med släde till julottan i Hammarby kyrka. Vid framkomsten till kyrkan fick hästarna stå under tak i kyrkstallet i backen nedanför kyrkan. Kusarna lär ha tagit sig en kyrksup, innan de gick in i Guds hus för att lyssna till julens glädjebudskap. Den goda värmen, som uppstod i den fullsatta kyrkan i kombination med de intagna kyrksuparna, bidrog till att några av gubbarna ibland somnade in, där de satt i kyrkbänkarna. Detta trots att julpsalmen dånade ur kyrkorgeln och församlingen sjöng för full hals: "Var hälsad sköna morgonstund.."

För mig, fyraåringen, tog det roliga slut redan tidigt på kvällen. När julklappsutdelningen utförts, så somnade jag på en soffa i kammaren och bars senare på kvällen på fars starka armar ner till min säng i "Undantagsstugan."

Lars Erik Jansson

Hembygdsgårdens dag

Hembygdsgårdens dag är en omvandling av Hembygdens dag, som förr i världen firades första söndagen i september. Sedan den avskaffades kan de olika hembygdsföreningarna välja att ha en Hembygdsgårdens dag i stället vilket datum som helst - eller inte alls.

Här har vi valt att ha Hembygdsgårdens dag i augusti och brukar därmed ha tur med vädret, så även i år. Med Hembygdsgårdens dag avslutas också caféverksamheten. Ett hundratal besökare hade tagit sig till hembygdsgården för att dricka eftermiddagskaffe i trädgården. Benny Johans kapell spelade jazziga låtar till kaffet med sedvanlig glädje och känsla.

Några av de gamla vagnarna hade dragits fram ur vagnslidret och det var öppet hus överallt. Besökarna kunde se utställningarna eller gå en tipspromenad runt området. De föremål som skänkts till hembygdsföreningen under det gångna året var framlagda till beskådande.

Påtåren smakade bra och det blev en härligt solig och fin hembygdsgårdensdag med ett fint avslut på sommarens caféverksamhet.

Inga Lisa Gustafsson

I Ragnvalds fotspår

När hösten var som vackrast och löven skiftade i varma färger gav vi oss ut på vandring i vår berömda vikingas fotspår.

Vi startade vid Eds kyrka och vandrade iväg genom skogen på vikingavägen mot Ragnvaldstenen.

På det stora blocket har ristats runor som beskriver Ragnvalds liv i nuvarande Turkiet där han var krigarföljets hövding.

Så småningom efter välförtjänta pauser i höstsolen kom vi fram till Bisslinge domarring. Där tog vi plats vid de resta stenarna och förundrades och undrade över vad eller vilka som fått sina domar där i en avlägsen forntid.

28 deltagare hade fått lite lokalhistoria att lägga till tidigare vandringar i historiska Väsby.

Vandringsledare

Kjerstin Björkman

Kulturarvsdagen - mötesplatser

På Kulturarvsdagen 2013, den 8 september, tog Klas Lundkvist med oss på en kulturvandring genom centrala Väsby. Vi var 35 personer, som i två omgångar, gick från stationen i Väsby till Centrum.

Gruppen vid Henriksborg

Gatubilden på Centralvägen har ju verkligen förändrats sen 70-talet och det är på vissa ställen svårt att komma ihåg hur det såg ut tidigare! Bostäder och butiker har försvunnit och nya har tillkommit. ABF:s lokaler minns ju de flesta av oss och de röda gamla fina träbyggnaderna vid stationen har nu fått ge plats åt det stora, nya området i Messingen med bl a det nya gymnasiet.

Alla förändringar vid Optimusvägen, Skolvägen och Kyrkvägen med nya bostäder och butiker, har skapat nya bilder och mötesplatser. De gamla är ibland lite svåra att leta fram i minnet.

Nu planeras även ett helt nytt område nere vid stationen, Väsby Entre '! Centralvägen är en hårt trafikerad gata i ett växande bostadsområde, bl a passerar 930 bussturer varje dygn!

Det var en trevlig promenad med många minnen och frågor om framtiden, som dryftades livligt i gruppen.

Susanne Bergman

På mäsia i centrum

Den femte oktober anordnades föreningsmässa i Väsby centrum, ett evenemang som ger ortens föreningar tillfälle att visa upp sig och göra reklam för sin verksamhet. Hembygdsföreningen deltog med två stycken roll-ups, en TV-skärm som visade bildspel med

HBF:s monter

motiv från det gamla väsby samt affischer som visade höstens kommande program. Ordförande och styrelsemedlemmar var på plats för muntlig information om föreningens verksamhet. Broschyrer, program och annat material delades ut till besökarna.

Inga Lisa Gustafsson

Vikingalunken

Efter en disig morgon/förmiddag blev söndagen den 6 oktober en halvsolig, skön dag.

Vikingagården i morgondimma

Ca 60 personer hade sökt sig till Vikingagården Gunnes gård för att därifrån lunka ca 7 km i vikingarnas fotspår!

Det var en vacker, promenadvänlig slinga genom Sju Riddares Träsk, upp till en intagande utsiktsplats mot Bisslinge gård bl a. Sen via Älvsunda och Antuna gård tillbaka till Gunnes Gård via Smedby kolonilottsområde.

Tipsfrågona var lagom svåra - efter en del gissningar lämnade i stort sett alla in sina rader och vinnarna är vid denna pressläggning redan utsedda och fått åtnjuta Friluftsrådets fina priser.

Många av våra "lunkare" hade aldrig gått denna sträcka tidigare och hade ingen aning om vilka fantastiska platser och utsikter det finns i vår omgivning!

Glada "lunkare" längs vägen

Vikingalunken fyller verkligen en viktig funktion när det gäller att väcka och skapa intresse för att upptäcka och besöka nya och natursköna platser i vår kommun.

Dessutom finns ju information om de historiska sevärdheter man passerar utmed vägen och tipsfrågornas svar ger ju ytterligare kunskap.

Alla var jättenöjda och glada över sin dag i skogen. Fikat utmed vägen bidrog också till trevnaden. Lite svett och leriga skor vid målgången sänkte definitivt inte humöret.

Den historiska miljön vi befann oss i vid start och mål, Vikingagården Gunnes Gård, bidrog också till att det blev en härlig och givande dag!

Susanne Bergman

Starka kvinnor på biblioteket

Den 7-9 oktober hade hembygdssföreningen en skärmställning kallad "Starka kvinnor" på biblioteket och sista utställningskvällen berättade några av föreningsmedlemmarna om kvinnorna.

Kjerstin Björkman inledde med att förklara att skärmställningen delvis är ett resultat av de studiecirkelar om starka kvinnor i historien, som man bedrivit på hembygdsgården. Hon fortsatte med den första starka kvinnan, Ingrid, som vi känner till genom runstenen vid Ävägen. Stenen har text på både fram- och baksida och talar om att Ingrid lät göra ladbron och hugga stenen efter Ingmar, sin man, och efter Dan och Banke, sina söner. Den säger också att de bodde i Runby och ägde där gård. Det är första gången namnet Runby återfinns i någon text.

Gun Bjurberg hade fått en annan vikingakvinna, Estrid Sigfastdotter, på sin lott. Den som varit med på Guns bussturer, vet att hon kan ämnet. Estrid gifte sig i tidiga tonår med stormannen Östen och fick tio barn. Estrid och Östen reste flera runstenar, bl.a. över sin äldste son, som dog i spädd ålder. Östen dog och Estrid gifte om sig med Ingvar. De bodde på Harg. Ett kvinnoskelett, som man tror är Estrids, hittades vid ombyggnad av Broby bro.

En mycket omtalad stark kvinna är Ingegerd, dotter till Olov Skötkonung. Från Sigtuna blev hon bortgift med kung Jaroslav i Novgorod. Efter sin död blev hon helgonförklarad under namnet Sankta Anna och hade då varit med om att grundlägga den stora

domen i Kiev och inrättat flera kloster. Om henne berättade Mats Lejdeby.

Den historiska kavalkaden avslutades av Siv Rosenkvist, som berättade om lärarinnan i Harby och Bollstanäs, Astrid Brodin. Hon anställdes den första januari 1918 och ägnade hela sin lärargärning åt frestabarnen. Inte så lätt alla gånger, då hon fick åka skidor eller ro en eka mellan bostaden och skolan på grund av oplogade vägar och översvämningar. Undervisningen bedrevs i B-form, som för fröken Brodins del betydde att hon undervisade klass tre och fyra samtidigt, ungefär fyrtio barn. På fritiden skötte hon Fresta folkbibliotek i minst tjugo år.

Åhörarna bjöds på cider, frukt och salta pinnar och tyckte de haft en intressant och givande kväll.

Inga Lisa Gustafsson

Medicinhistorisk vandring i området kring Löwenströmska sjukhuset

Vi var ca 30 personer som söndagen den 13 oktober möttes vid Gamla Lasarettet och tillsammans med Klas Lundkvist vandrade genom något som påminner om en ödelagd, förfallen och utrymd spökstad.

Sanatoriet.

Foto: Susanne Bergman

Man slås av ett oerhört slöseri med gamla, välbyggda, vackra hus och byggnader, som bara står och förfaller.

På Gamla Lasarettet är många fönster trasiga och rappningen bitvis borta. Detta förfall

Visthusboden.

Foto: Susanne Bergman

gäller de flesta byggnader/hus i området. Den gamla Visthusboden står kvar men behöver rustas. Vi passerade Sanatoriet som ska rustas upp och byggas om till äldre- och demensboende. Klockbackaskolan, som tidigare var särskola, är inte heller tillvaratagen och det råder stor ovisshet för de flesta byggnaderna här uppe. Vita Holmen, tex, som var ett arbetshem för sinnesslöa, m fl byggnader i området, minner om en tid med hög kompetens och resurser för medicinsk service och omsorg.

Man slås av den vackra naturen och det fantastiska läget för både bostäder och rekreation som borde tillvaratas och erbjudas framtida Väsbybor.

Det var en trevlig och givande promenad och vi fick en bra bild av historien om detta område.

Flera av deltagarna kunde berätta och vittna om egna minnen och upplevelser från de vackra men tyvärr slitna, obebodda byggnaderna.

Susanne Bergman

Vandring på gamla Löwenströmska området med Medicinhistoriska museets vänförening

Strax innan Hembygdsföreningens anordnade visning av det gamla sjukhusområdet vid Löwenströmska sjukhuset, ledde Klas Lundkvist en liknande vandring med Medicinhistoriska museets vänförening. Hans redogörelse följer här nedan. Fotona har tagits av Björn Wiklund, Medicinhistoriska museets vänförening Red

I våras fick undertecknad en förfrågan om att visa gamla Löwenströmska lasarettsområdet för Medicinhistoriska museets vänförening.

En vandring genomfördes den 29 september i regi av Hembygdsföreningen. Ett drygt 20-tal läkare och andra tidigare verksamma inom sjukvården slöt upp i det strålande höstvädret. Flera hade även arbetat vid olika verksamheter på Löwenströmska.

Klas Lundkvist och besökare

Turen började som sig bör vid gamla lasarettbyggnaden. Den ursprungliga byggnaden från 1809 som Gustaf Adolf Anckarström/Löwenström lät uppföra som soningsgård för brodern Jacob Johans kungamord, är idag helt inbyggd i det sjukhuskomplex som successivt växte ut under 1800-talet och 1900-talets första decennier.

Sanatoriet som byggdes 1910 är den byggnad som först står på tur att förnyas. Sedan några år är det en ny fastighetsägare för hela det gamla sjukhusområdet och kommunen

presenterade 2011 ett förslag till planprogram. Planerna är att området ska kunna utvecklas med både verksamheter och bostäder och ta till vara byggnader och sjukhuspark. I dagsläget går det dock inte att bygga vanliga bostäder då läget i närheten till Arlanda gör att bullerkraven på bostäder inte kan uppfyllas. Nu har fastighetsägaren lämnat in bygglov för att göra om sanatoriet till ett modernt äldre- och demensboende.

På Löwenströmska området har det också funnits en rad tjänstebostäder för olika personalgrupper. Den ursprungliga gården - Holmens gård - finns kvar med huvudbyggnad, ladugårdsbyggnader och arbetarbostäder. En av de finaste byggnaderna på området är ett "Lazarett-Magazin" som troligen kom till redan då sjukhuset kom till 1809.

Magasinsbyggnad

Byggnaderna från 1910-talet - senare kända som Klockbackaskolan och den s k Gamla Yrkesskolan berättar om då nya synsätt inom mentalvården. De två vita byggnaderna byggdes på 1960-talet samman med en ny huvudentré och gymnastiksal och fick då funktionen av särskola.

De olika låga paviljongerna från slutet av 1950-talet berättar i sin tur om sin tids förändrade synsätt med mer småskaliga boendeenheter. 1950-tals-byggnaderna ritades av Tengbom arkitekter som i mitten av

1960-talet fick uppdraget att rita nya Löwenströmska sjukhuset som stod klart 1968.

Fakta om medicinhistoriska museet

Svenska Läkaresällskapet en sektion för medicinhistoria. 1943 hade samlingarna växt så att man kunde göra en stor utställning på Nordiska museet.

Företaget Stille-Werner lät 1955 museet flytta in i sitt hus på Åsögatan. Museet och samlingarna sköttes av Medicinhistoriska museets vänförening fram till 1991 då Landstinget övertog huvudmannskapet och 1995

flyttade museet till det nyrenoverade f.d. Eugeniahemmet vid Karolinska. Landstinget stängde museet av besparingsskäl 2005.

Vänföreningen disponerar idag ett mindre utställningsrum, bibliotek och kanslium på Eugeniahemmet. Samlingarna har sedan dess varit magasinerade i Tumba. Läs mer på museets och föreningens hemsida:

www.medicinhistorikastockholm.se

Klas Lundkvist

Julbocken – en gammal nordisk tradition

I Skandinavien och i norra Europa har julbocken varit en symbolisk figur under julen sedan lång tid.

Bocken som symbol i Skandinavien kan härledas från asatron, där åskguden Tor hade en vagn som drogs av två bockar.

I Sverige fanns förr en jultradition, där ungdomen gick runt bland gårdarna och framförde enklare skådespel och sjöng julbocksvisor. En i sällskapet var alltid utklädd till bock, ibland med en mask gjord av halm. Som tack för sång och uppträdande fick ungdomen mat och dryck till ett gille, som hölls i mellandagarna. I vissa delar av Sverige fortlevde denna tradition fortfarande vid mitten av 1900-talet.

Under 1800-talet förändrades annars traditionen gradvis till att den som var utklädd

till bock delade ut julklappar på ett sätt som föregick dagens jultomte.

Ett populärt hyss var att ställa in en bock av halm eller trä i smyg hos sina grannar. Då gällde det för den som fått bocken att osedd lämna tillbaka den.

Julbockstraditionerna var många. Bocken förekom i lekar och tävlingar och som prydnadsfigur i halm eller trä - numera är väl bockens roll att vara en prydnad i närheten av granen.

Inga Lisa Gustafsson

— Illustrerade ordspråk och talesätt —

Det är tur att det inte händer mer var dag än att det precis får plats i tidningen, sa gumman.

Oumbärlig rådgifvare för hvarje hem

Kalaskokerskan Hanna Arvidsson hade en bok, som hon fått efter Josefina Eriksson som skrivit sitt namn på försättsbladet med svart bläck och snitsiga slängar. Hanna konsulterade säkert boken då och då, där finns mycket att lära på drygt 600 sidor. Bokens titel är "Oumbärlig rådgifvare för hvarje hem", författad av fru Laura G. Fr., tryckt 1899.

Första avdelningen innehåller huvudvillkoren för att kunna göra ett hem trefligt:

ORDNING RENLIGHET NOGGRANNHET SPARSAMHET

och regler för tillämpningen av dessa:

"Ett rent, blankskurat kök bör vara husmoderns och hvarje kökspigas stolthet."

Knivar, varmed man har skurit lök, persilja och dylikt, böra genast rengöras, på det att den skarpa saften av dessa plantor icke skall överföras på andra ting, som icke böra hava denna lukt eller smak. Samma försiktighet bör iakttagas med skedar och slevar.

Det kött, som ej skall tvättas, måste noga undersökas, att det därpå icke finnes hår eller borst kvarsittande, eller ock annan orenlighet. Om sommaren bör man dessutom beskydda allt kött mot flugor, vilka gärna lägga deras ägg däruti; man förebygger detta därigenom, att man alltid har köttet liggande under en kupa av galvaniserad ståltråd.

Man bör helst rensa grönsaker vid dagsljus emedan det bör göras med mycken omsorg. Kål och salat måste man framför allt noga efterse och avlägsna alla insekter och maskar, som gömma sig i bladen; detta sker lättast därigenom, att man lägger dem i ett fat med salt vatten, som genast driver ut dessa små djur ur deras gömställen. I spenat, rödbetor

o.s.v. finner man oftast sand och jord, vilket måste bortsköljas i 2 á 3 vatten.

De personer, som är sysselsatta i köket, måste ofta tvätta händerna, icke avtorka svetten med förklädet, icke spotta på golvet eller riva sig i håret, framför allt icke snusa, de böra ej hava knappnålar liggande här och där eller fästade på sig, lika lite bör kam eller hårborste finnas i köket, men däremot är en liten spegel där på sin plats.

Förhållandet mellan matmodern och tjenstefolket är numera ej såsom det var i vår ungdom, skriver fru Laura G. Fr, det har undergått en stor förändring, som varken är fördelaktig för den ena eller den andra. Den tiden, då spinnrocken var ett oundgängligt inventarium i varje hus, betraktades tjenstepigan såsom en medlem av familjen. Den tiden var pigan enkelt och tarvligt klädd, nu måste hon hava förkläde med broderade remsor, kängor med höga klackar, med ett ord från huvud till fot vara iklädd en dräkt i högsta grad olämplig. Följden härav är naturligtvis tjenstefolkets ökade fordringsanspråk, olust till arbete, tanklöshet och oärlighet, med andra ord deras demoralisation. På grund av deras tilltagande emancipation och därav följande trotsighet emot husbondfolket, är det till och med för erfarna husmödrar, ej lätt att umgås med dem, och för nygifva är det en verklig konst.

Vid valet av tjenstefolk måste man vara mycket försiktig. Husmodern låter ofta narra sig av vackra orlovsedlar, som medbringas från andra husmödrar, dessa är ej att förlita sig på, ty det händer ofta, att en dålig piga erhåller ett gott betyg endast därför att husmodern vill i fred bli henne kvitt så fort som möjligt. Flit, trohet, ärlighet och villighet har husmodern att fordra av sitt tjenstefolk.

Från det ena till det andra:

En egenskap, som husmodern måste i hög grad lägga sig vinn om, så framt hon vill behaga sin man, är renlighet.

Renlighet är ordningens tvillingsyster och bör som en god ande härska i hela huset. Alla män och de flesta kvinnor plågas vid tanken på den stundande klädtvätten och de därmed förbundna extra arbetena; har man därför råd därtill, bör man lämna kläderna i en tvättinrättning, eller till en beprövad tvätterska. Men erfarenheten visar att tvätten i hemmet blir blott hälften så dyr. Dessutom har man den fördelen att själv kunna tillse huru kläderna behandlas - linne, som tvättas hemma, håller sig flera år längre än det som tvättas borta, där det ofta förstöres av skadliga kemiska ämnen, som används för att hastigare och billigare få kläderna rena.

Smutsiga kläder böra aldrig förvaras i sängkammaren eller i de rum, som dagligen begagnas, emedan avdunstningen från dem är högst skadlig, ej heller böra de läggas i tillslutna kistor eller på golvet, emedan de då lätt bliva mögliga och därigenom skadas betydligt.

Huru ofta man bör tvätta beror på hushållets hela inrättning, men hälst bör det ske en gång i månaden, emedan smutsigt linne, som ligger en längre tid, blir skört och spricker av den ingrodda svetten.

Innan kläderna läggas i vattnet, bör husmodern räkna varje stycke och uppskriva antalet av varje slag. Finnes hål på något plagg, bör det lagas innan det lämnas i tvätten, emedan det annars i allmänhet blir större.

I varje tvättstuga måste det finnas en stor panna med lock; det sistnämnda är mycket nödvändigt, emedan därigenom sparas icke så litet bränsle, ty en tilltäckt panna kommer fortare att koka. Är man i tillfälle att samla regnvatten, är detta en stor fördel. Att man för övrigt är i besittning av de kärl, som erfordras, faller av sig själv, tvättbunkar, sår och baljor, korgar, rep o.s.v. Man måste tillse att repen är fullkomligt rena innan man

begagnar dem. Emedan de i annat fall åstadkomma smutsiga ränder på de rentvättade kläderna. Kärlden böra fyllas med vatten ett par dagar innan man ämnar företaga tvätten, på det att de skola hålla tätt. Att om sommaren förvara tomma träkärl längre tid är svårt, då man ej har någon källare eller annat fuktigt rum, och man bör därför omedelbart efter att hava brukat dem lägga varje kärl för sig med botten i vädret i ett rum, helst med sten- eller lergolv, där de ej utsätts för solstrålarna, eller för mycket drag, och därefter bör man hålla så mycket vatten över den uppåtvända botten, som den uppstående kanten kan behålla och hålla friskt vatten på, så ofta det andra har intorkat.

Det torde måhända ej vara allmänt bekant, att man kan begagna potatis i stället för såpa till smutsiga kläder. Man kokar potatis, så att den ej strax går sönder, då man klämmer den i handen och ingnider kläderna därmed såsom med vanlig såpa. Kulörta tyger, västar, näsdukar, sidentyg m.m. bliva bättre med potatis än med såpa, de förlora ej färgen därav. Rå, riven potatis (blott tvättad, ej skalad) är alldeles utmärkt till tvättning av ylle och stramaljbroderier, vilka efter två gångers genomtvättning blott behöva sköljas i litet ättiksvatten.

Man kan f.ö. själv fabricera såpa på följande sätt: allt orent fett eller härsken olja samlas i en kruka, vilken då och då sättes på elden för att smälta ihop. Det betyder ingenting att det är möjligt och dåligt, tvärtom, av gammalt flott blir bättre såpa än av färskt, ju mera talg av får eller oxar, desto bättre. Dröjer det för länge innan man får hopsparat 1 kg fett, så kan man ersätta det felande med ren linolja. Såpan löddrar sig bättre av linolja. Man köper en flaska såplut, blandar alltsammans med $3\frac{2}{3}$ liter rent, hett, men ej kokt vatten och därav erhåller man mjuk, vit såpa, som liknar gelé och kan användas till allt, i stället för vanlig såpa. Man bör hela tiden röra i kitteln. Denna såpa kostar ungefär 2 öre för $4\frac{1}{4}$ hektogram, är den ej så dryg som

grön såpa, så lönar det sig i alla fall. Innan man kokar såpan bör man ha de kärl i beredskap, varuti den skall avkylas och därtill kan man begagna två smörfjärdingar, vilka är fullkomligt täta.

Då som nu var råttor ett plågoris. Den outhärliga rådgivaren har

MEDEL MOT RÅTTOR OCH MÖSS

Man blandar fint riven strandlök med smått skurna fläskstycken och litet mjöl, denna blandning gräddas på en panna till tunna kakor. Dessa skäras i remsor och läggas på de ställen, varest råttorna har sin gång. Kakorna, som är ett radikalt medel mot ohyra, är fullkomligt oskadliga för husdjur. Råttorna fördrivas strax, då man sätter chlorkalk i små portioner omkring, men man bör ej hava silversaker i närheten, emedan de anlöpa därav.

Eller kan man i de hål, varest råttorna hava sin gång, hälla c:a 1 liter tjära. Råttorna komma då genast ut, eller de kvävas om det inte finns något annat hål. De råttor, som framkomma, kan man gärna låta löpa, ty över-smorda som de är av tjära, dör de inom loppet av några dagar. Komma de däremot till sina kamrater, så nedsmörja de även dessa med tjära eller fördriva dem. Det är därför fördelaktigast att ej döda de tjärade råttorna. Tjäran har även den fördelen att den icke snart torkar, och hålen blir därför i längre tid otillgängliga för råttor och dessa vilja helst avlägsna sig.

Man kan även stöta glas helt fint, blanda med hälften så mycket stött socker, nymjölkad mjölk och rågmjöl, varav man formar små kulor, steker dessa i litet flott, överstör dem med socker och lägger dem på de ställen, varest man har sett råttorna. Dessa kulor håller de mycket av, men dör omedelbart därefter. Samma verkan har kulor, som man formar av osläckt kalk med lika mycket socker och smör. Man kan även steka små korkbitar i flott och överströ dem med socker.

Det så kallade råttgiftet, som erhålles på apoteket, är även ett verksamt medel. Men man måste vara försiktig därmed, emedan det innehåller fosfor, som även är mycket giftigt för människor.

Det är dessutom ej rådligt att lägga råttgift i rum där man bor, då det inte är möjligt att undanskaffa de döda djuren, då de oftast uppehålla sig under golven eller i väggarna, och då de således gå till förruttelse, sprida en odräglig lukt i rummen. Man kan dessutom doppa bomull i benzin och stoppa i rått hålen.

Råttornas naturligaste och farligaste fiende är katten. Har man en god katt, besväras man ej av råttor. En god råttfälla är ej heller att förakta.

ETT ANNAT PLÅGORIS - FLUGOR

Medel mot flugor: man bstryker en slät avhyvlad pinne med fågellim blandat med honung och anbringar den lodrätt och fritt stående. Flugorna samlas omkring pinnen och fastnar. Eller man fyller ett glas till hälften med brännvin, täcker det med en brödskiva, vars nedåt vändande sida är smord med honung och socker, och i vars medelpunkt man har gjort ett hål. Flugorna bege sig härigenom ned i glaset, bedövas av brännvinslukten, fall ned och dö. Hästar och kor, vilka om sommaren lida mycket av flugor och bromsar, bör man tvätta med sönderskuren malört, som legat i vatten.

När fru Laura G. Fr. detaljerat beskrivit hemmets skötsel på olika sätt, fortsätter hon med "En lättfattlig handbok för varje husmoder att rådfråga" samt "En fullständig kokbok".

Ur husmorshandboken:

Om man t.ex. har smutsiga tapeter, ska dessa gnidas med gammal råglimpa, från vilken ytterkanten först är bortskuren. Finns det flottfläckar, avgnidas dessa med piplera.

Återanvändning av gamla korkar sker på följande sätt: man håller varmt vatten över

korkarna och låter dem förbli däruti över natten. Påföljande morgon sköljas de i flera vatten (kallt) och läggs därefter i en blandning av 15 delar varmt vatten och 1 del salt-syra. Korkar, som behandlas på detta sätt, gör samma nytta som nya.

Kokboken måste kalaskokerskan Hanna ha haft nytta av i sin yrkesutövning, ty det finns på 450 sidor recept på allt mellan himmel och jord från bouillon i hast (buljong) och perlgrynsvälling till hallonättika, färserad karp och hummerpulver.

Om ölsupa kan man ibland läsa i äldre litteratur. Här i boken fås ett recept på hur man tillagar den: en halv butelj bajerskt öl spädes med en hel butelj vatten och sättes på elden att koka. Emellertid kokar man av 1 liter mjölk och gott vetemjöl en simmig välling, som vispas väl att den ej klimpar sig. Då nu ölet har kokt upp, lägger man däruti litet stött ingefära och sockersirap efter smak, varefter man häller den kokta vällingen däruti under ständig vispning, så att soppan har fradgat sig, då den skall serveras. Härtill kan man begagna brödbitar, stekta i smör.

Oxgommor är numera en försummad maträtt, men tillagas sålunda:

Oxgommarna tvättas och kokas i salt vatten med litet ingefära och pepparkorn. När de

känns mjuka, upptagas de och läggs på en handduk att avrinna, därefter flår man dem och skär dem i fingerstora strimlor. Smör och mjöl sammanfräses och spädes med bouillon (buljong). Ett par äggulor uppvispas med kall bouillon, ett skedblad kryddättika, litet vitpeppar och salt och såsen avredes härmed under stark vispning, men får ej koka. De skurna oxgommarna lägges häruti för att bliva varma. Serveras på karott, garnerade med stekta brödsnibbar och sönderskurna gurkor.

Eller varför inte prova kokt anka till jul?

Innan man kokar ankor bör man lägga dem i salt, cirka 30 timmar och därefter koka dem i en ren, vit handduk, som är beströdd med mjöl. En medelstor anka kokas på en timme och serveras med löksås. Vill man däremot koka ankan utan att lägga henne i salt, kan man fylla henne likasom till stekning. Kokt anka serveras vanligen med rödkål.

Till flydda tider återgår vår tanke ack så gärna, men nog har hem- och hushållsarbete förenklats en hel del sedan 1899.

Inga Lisa Gustafsson bläddrade bland goda husmorsråd och recept. Den värsta gammalstavningen har utelämnats.

Fönster mot Väsby

Julhuvudbry

Gissa rätt på vilket område i Upplands Väsby du befinner dig i, när du ser collageet till höger.

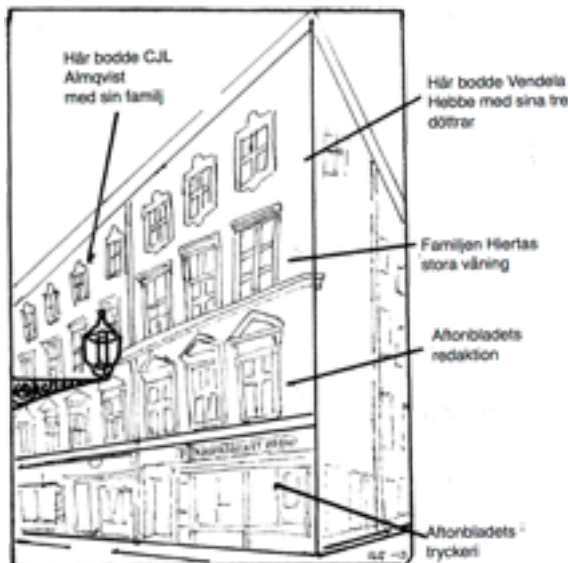
Skicka in ditt svar tillsammans med namn och adress till "Fönster mot Väsby", Hembygden, Box 40, 194 21 Upplands Väsby, före 10 mars 2014.

Tre vinnare får priser.

Med Almqvist i Stockholm och Södertälje

Carl Jonas Love Almqvist var förtjust i fotvandringar. Läser vi hans skildringar från hembygden, d.v.s. trakterna kring det nuvarande Upplands Väsby, så märker vi att han kände den utan och innan.

Stora Nygatan 21, Almqvists sista adress i Sverige. Huset ägdes av Lars Johan Hierta. Teckning efter ett gammalt foto.

När Almqvist så småningom flyttat till Stockholm, vandrade han säkert runt på stadens gator och lärde känna den. I hans böcker hittar vi olika platser att besöka. Vi kan slå följe med några romanfigurer och se vart de beger sig:

I "Drottningens juvelsmycke" flyr fröken Adolfine in bland operans kulisser efter mordet på Gustav III och Tintomara går från Klara kyrka Drottninggatan uppåt, förbi barnhuset, krogen Monbijou, Kniggeska huset och Stjärnkikeriet. Hon fortsätter norrut på Norrtullsgatan, passerar tullen och hamnar slutligen i orangeriet på Haga.

Gustaf Carl Mannerskog besöker i "Smargadbruden" Blockhusudden, Blå Porten,

Lidingöbron, Katarina kyrkogård och Mosebacke.

Kvast-Lisa kör in till Hötorget med häst och kärra varje vecka för att sälja kvastar och färskt granris. Kommersen skildras i "Grimstahamns nybygge". Från Hötorget är det inte långt till Riddarholmskajen, där glasmästartottern Sara Videbeck går ombord på ångbåten "Yngve Frey" en torsdagsmorgon i juli 1839. På båten träffar hon sergeanten Albert och det mötet bildar upptakten till den skandalomsusade boken "Det går an", som förespråkar fria förhållanden. Från Riddarholmskajen tog Almqvist också själv båtlägenhet till Örebro, då han flydde Sverige och anklagelsen för mordförsök på procentaren von Scheven.

Vi kan gå vidare till Gamla Stan och bese Stora Nygatan 21, den adress Almqvist bodde på 1851, vid tiden för den brådstörtade avresan från Sverige. Almqvist arbetade på Aftonbladet, vars redaktion och tryckeri fanns i huset. Sin lägenhet hade Almqvist högst upp i fastigheten. Wendela Hebbe, Sveriges första kvinnliga journalist, även hon anställd vid Aftonbladet, bodde på samma våningsplan med döttrarna Fanny, Theckla och Signe. På våningen under bodde Lars Johan Hierta, Aftonbladets och Stora Nygatan 21:s ägare, med hustru och sex döttrar.

Om vi skulle vilja utöka vår utflykt och titta på något ytterligare, kan vi ta pendeltåget till Södertälje och besöka Wendela Hebbes hus, Snäckviken, som ligger nere vid kanalen. Husets övervåning är inrett som museilägenhet och där står bl.a. en chiffonjé, som tillhört Carl Jonas Love Almqvist. Förmodligen fanns den i lägenheten på Stora Nygatan.

Chiffonjén har skänkts till Almqvistsällskapet av Almqvists släktingar.

Eftersom Almqvistsällskapet inte har några egna lokaler, tyckte man att en plats i Wendela Hebbes hus kunde vara lämplig.

Denna litteraturhistoriskt intressanta möbel har säkert haft alla möjliga saker i sina gömslen och har fått en egen röst i "En chiffonjés memoarer" av Cecilia Sidenbladh och Göran Gunér, där den både kan hålla låda och hålla klaffen.

Inga Lisa Gustafsson

Den magiska misteln

Mistel (*viscum album*) är en av våra traditionella juldekorationer.

Med röda band hängs den oftast i en dörröppning.

Seden att kyssa den som står under en mistel är känd sedan 1700-talet. Enligt gammal sed har mistel hängts i taket för att ge lycka och välsignelse - i dörröppningar hindrade den i juletid häxor och spöken att komma in. Den skyddade även mot skammen att förbli ogift, ty för den kvinna som fick eller lyckades stjäla en kyss under misteln vid jul, var äktenskapet så gott som säkert.

Tänkarna om mistel och giftermål kommer förmodligen ur äldre föreställningar om växtens påverkan på kärleksliv och barnafödande.

Redan vikingar och kelter ansåg att den städsegröna misteln besatt magiska egen-

skaper. Den kunde skydda mot gifter, väcka lust och var bra för den som ville få barn.

Vad som är sant och inte är svårt att veta. I varje fall är misteln sällsynt och egendomlig. Den är grön året om och växer som parasit på bl.a. lindar. Den tar sin näring från trädet genom att dess rötter växer in innanför trädets bark. Misteln växer i Mälardalen och i östra Småland. Vägen från frö till planta måste gå via fåglar.

Mistel är fridlyst i Sverige så den mistel som säljs på torg och i butiker till jul är importerad, vanligtvis från Frankrike, där den inte anses ha så magiska egenskaper som här, utan betraktas mer som ett ogräs.

Inga Lisa Gustafsson

Möte med en ordförande

(Sven Odenrick, hembygdsföreningens förste ordförande 1954-67)

Natligt besök i prästgården

Sven Odenrick berättade: "En mörk höstnatt vaknade min hustru och jag av några ovanliga ljudförnimmelser från prästgårdens bottenvåning. Jag tände lampan på natt-

duksbordet, steg upp ur sängen och klädde på mig morgonrocken.

Från den nedre regionen i huset fortsatte de svaga, men dock hörbara ljuden. Det var påtagligt att någon objuden gäst tagit sig in i huset och nu rörde sig där nere i bottenvåningen.

"Det kan vara en inbrottstjuv," viskade jag till min hustru, som satt kvar i sängen och skräckslagen lyssnade till de där obekanta ljuden.

Som hemvärnsman hade jag mina vapen förvarade i ett vapenskåp. Utöver dessa hade jag även ett finkalibrigt salongsgevär. - Jag öppnade försiktigt skåpet och ryckte åt mig salongsgeväret för att vara rustad inför ett möte med den okände som rörde sig där nere. Det kunde ju vara en våldsverkare.

Beväpnad med den lilla oladdade bössan smög jag mig fram till trappan, tände ljuset och ropade: "Vem du nu är, stå stilla och rör dig inte ur fläcken, för då smäller det!"

Där nere såg jag nu en ung man, som med skräckslagen blick stirrade mot mynningen på salongsgeväret som jag riktat mot honom.

"Vad är det du söker efter, är det gods, pengar eller mat," ropade jag till mannen.

Med vitt uppspärrade ögon nickade han jakande mot mig och fick slutligen fram ett svagt: "Ja mat, jag är hungrig."

"Är du hungrig, så ska du givetvis få mat," sa jag. Därefter ropade jag på Adèle, min hustru, och bad henne komma ner i köket och ordna fram någonting i matväg åt den svultne ynglingen.

Även hon kom iklädd morgonrock och satte fram lite ätbart åt den vettsskrämde och hungrige mannen. Han åt glupskt, medan vi med vemod och medkänsla åsåg hans nattliga måltid.

När han fått stilla sin hunger, så sa han: "Tack för maten!"

Jag startade ingen moralpredikan för ynglingen. Jag hade ju sett honom stå där helt skräckslagen framför min oladdade bössa. Denna upplevelse var nog fullt tillräcklig för att han i framtiden, utan mina verbala uttjuttelser, skulle avhålla sig från att olovandes ta sig in i folks bostäder.

När han slutligen stod vid ytterdörren för att lämna prästgården, så sa jag: "Nästa gång du kommer på besök hos oss, så gör det gärna på dagtid. Det blir säkert trevligare för båda parter."

Han mumlade ett svagt: "Ja" och försvann ut genom dörren.

"Jag hoppas och tror att den här unge mannen lämnade oss mättad från sin hunger, dessutom med en förändrad inställning och respekt för medmänniskor, deras hem och ägodelar," slutade Sven.

Lars Erik Jansson

Runby Nedra i Eds socken, Upplands Väsby

Runby Nedra. I dag vår Hembygdsgård.

Sockennamnet Ed möter vi i skrift år 1314. Det är svårt att med exakthet bestämma när bosättningen etablerades väster om Väsbyån, men troligtvis var det under bronsåldern. På runstenen från vikingatiden, Ladbrostenen, nämnes att Ingrid och Ingemar ägde gård i Runby. Påpekas bör att ordstammen run som ingår i Runby icke har något med runor att göra, utan kommer från det väst-nordiska namnen "HRAUN" som betyder stenig, blockrik mark. Denna terräng har kvar sin karaktär ännu idag, norrom gårdstunet med sina plundrade gravhögar samt österom ner mot Väsbyån, med utgångspunkt från nuvarande gårdstun.

Bland Upplands Väsby's boende är det tyvärr inte så många som känner till gården Runby

Nedra och ortens därvarande hembygds-gård. Den har ett mycket intressant förflutet ur såväl historisk som personpolitisk synpunkt. För att väcka läsarens intresse kan följande namn ur minnet anges: Filip Finvidson av Runby, lagman Birger Persson, den heliga Birgitta, Finstaätten, ärkebiskop Petrus Filipsson av Runby, begravnen i Mariakyrkan i Sigtuna etc.

Vid mitten av 1780-talet inflyttade den legendariske regementspukslagaren Antoin Zamore till Runby Nedra, efter att han hade avslutat sin tjänst vid hovet i Stockholm. Den ärevördige puckslagaren gick ur tiden den 15 oktober 1814 i Ed.

Efter denna tidsepok har olika personer passerat genom Runby Nedra. I början av 1950 övergick Bostället från domänförvaltningen till Upplands Väsby kommun. Den siste jordbrukaren blev arrendatorn och hedersmannen Herbert Söderström, som flyttade från gården 1962 och hade efter det, till sitt frånfälle, nära kontakt med hembygdsföreningen och hembygdsgården på Runby Nedra.

Till Runby Nedras beboare under tidsperioden 1700-1780 bör nämnas regementspastorerna tillhörande Livregementet till häst i Uppland. Dessa pastorer eller krigspräster, som de också kallades, fanns vid militärförband ända sedan Erik XIV:s dagar. Tjänstebenanämningarna inom förbanden utövades som regel av regementspastor eller regementspräst samt två kompanipräster och gemena präster, bataljons- och skvadrons predikanter. Den ena kompaniprästtjänsten var som regel vakant och drogs in helt under 1875.

I äldre tid fanns inom ärkestiftet följande regementen: Upplands regemente, Hälsinglands regemente, Adelsfane regemente (till 1823) och Livregementet till häst, samtliga dessa hade krigspräster.

Enligt 1621 års krigsartiklar skulle prästerna under krigsfolket förordnas av biskopen i det stift, där folket hörde hemma. Det var en praktisk detalj, som gjorde att kontakten med hembygden blev bättre, även om stora förluster av krigare kunde betyda att vissa orter förlorade omfattande antal av sina söner. Ingen överste eller ryttmästare fick på eget bevåg anta regementspastorer. Kompanipräster kunde tillsättas av hövitsmännen efter samtycke av överste och konsistorium. Dock måste man vara medveten om att bestämmelserna var oklara, eftersom kungen själv kunde utfärda tjänstefullmakter för regementspastorer redan så tidigt som år 1630.

Tillsättande av högre prästerskap synes, i varje fall under krigstid, ha övergått till fältkonsistoriet. Detta är förstaeligt, eftersom stora kommunikationssvårigheter måste ha förelegat mellan en här på fältet utomlands och hemlandet.

Under krigsuppdrag tillsatte regementscheferna ofta extra präster. Detta påtalades i konungens resolution av 1731. I de indelta förbanden fick det bara finnas två präster, flera kunde tillåtas vid de värvade enheterna. Detta hade som följd att regementscheferna årligen var skyldiga att meddela personläget bland sitt prästerskap.

Av ovanstående framgår, liksom av vårt lands historia, att under tidsperioden 1700-1750 var Sveriges krigsmakt i stort behov av militärpräster genom rikets turbulens ute på de europeiska slagfälten, såväl på de skandinaviska som i Fredrikshald i Norge, där Karl XII stupade 1718. Man bör heller inte glömma behovet av finskspråkiga präster hos soldaterna från den östra rikshalvan. Det berättas att då von Döbeln i Umeå tackade de tjugotal överlevande soldater, som värvats i Finland till hans kompani för 1808-1809 års krig, var det endast två soldater som begrep vad han sade, en uppgift som väcker många tankar.

Bland synehandlingarna från 1724 fram till mitten av 1850, som berör Runby Nedra som regementspastors bostad, framgår vilka som bott där och haft gården som löneboställe.

Den förste som nämnes är Erik Aronius. Han innehade bostället till den 1 april 1700. Efter att ha utnämnts finns en dialog upptecknad mellan honom och hans hustru.

- Nu drar jag ut i fält som kungens egen hovpredikant, sade Erik Aronius till sin hustru.

- Ja, nog har du varit under kungens ögon så länge vi varit gifta, svarade hustrun Anna Bergsprång.

- Jag blev extraordinarie år 1690 för att predika för kungen och hovet, vid hans vistelser på Strömsholm och Kungsör. Hans majestät förband den tjänsten med sysslan som regementspredikant vid Livregementet till häst, men till den 1 maj 1692 blev jag ändå kvar vid domkyrkan och gymnasiet i Västerås.

- Men vid regementet var du i alla fall ordinarie och så kom vi hit till bostället Nedra Runby.

- Jag blev ordinarie också som hovpredikant och efter den tredje december 1698 fick jag predika för hovet i Stockholm samt hade säte i hovkonsistoriet fastän med bibehållen militärtjänst.

-Men nu är du bara hovpredikant och inte på samma gång regementspastor, återtog hustru Anna.

- Tjänsten hos Hans Kongl. Majestät är förmer och den högsta, svarade magister Aronius. Det avancemanget fick jag i mars i år och i april utsågs min efterträdare för regementet.

- Hur högt önskar jag inte att jag fick behålla dig!

- Jag är fortfarande din, men andra maj måste jag resa, det är order och befallning!

- Jag blir ensam och måste lämna bostället Nedra Runby, suckade hustru Anna.

- Gud hjälper dig förvisso, tröstade hennes man och jag kommer tillbaka.

Så kunde dialogen lyda mellan hustrun och en nyutnämnd regementspastor efter övergången från ett civilt yrke.

En ny regementspastor, Michael Sollenius, tillträdde på Runby Nedra den 1 april 1700 och förblev där till den 1 maj 1709. Han var bondson från Sollefteå socken, född i Ångermanland, deltog i striderna i Ryssland, tillfångatogs i Ukraina men släpptes snart, tog

sig hem och blev kyrkoherde 1709 i Tors-tuna, Uppsala stift.

Därefter tillträdde magister Nils Wennman, som innehade bostället endast i sex månader, och därefter övertogs det av magister Erich Montelius, som brukade det till den 1 maj 1717.

Nästa förordnande till Runby Nedra erhöll Erik Scalenius den 1 maj 1724. Han var bondson från Knivsta och anhöll hos Consistoriet att få studera teologi och bli präst, emedan han hade förlorat ett öga (krigsskada?). Detta beviljades honom. Han var krigspräst hos Karl XII vid slaget om Hälsingborg och avled som kyrkoherde i Söderala.

Den 1 maj 1724 tillträdde så Erich Undeen, född den 18 maj 1688 och gick ur tiden den 12 maj 1750. Han var med vid fälttåget i Norge 1716-1718 samt närvarande då Karl XII sårades dödligt utanför Fredrikshald. År 1719 tjänstgjorde han under ryssarnas härjningar i Roslagen. Han utnämndes till regementspastor samma år som han tillträdde lönebostället Runby Nedra. Han innehade bostället till 1741, då magister Justus Hanswolff tillträdde och innehade gården till år 1747. I tretton år därefter innehade (beboddes?) höglärde herr magister Johan Maurits Holmqvist Runby Nedra.

1760 efter magister Holmqvist tillträdde "ärevördig herr Sven Wickman" Runby Nedra. Vid husesyn den 14 oktober 1774 befanns att han hade avlidit. Man finner att under Wickmans tid på Runby Nedra vissa byggnadstillskott noterats. 1765 byggdes den s.k. norra mangården, som då var ett visst antal alnar längre västerut än idag. Antagligen skedde den mellersta delens tillbyggnad av östra vishuset också dessa år.

De anses vara jämgamla med norra mangården, som i dag härbärgerar den för några år sedan skapade utställningen "Från jordbruksbygd till industrisamhälle".

Regementspastorn Wälborna herr Uno von Troil tillträdde 1775. Han blev den sista regementspastorn på Runby Nedra, till midfäst 1780. Denne, tydligen höglärda man, var född i Stockholm den 24 februari 1746 och utnämndes till biskop i Linköpings stift den 1 oktober 1780 och blev ärkebiskop 1786 i samma stift. Med denne ärkebiskop slutar epoken regementspastorer i Runby Nedra. En epok som varat i nästan 90 år. Med fog

kan sägas att gården haft militär anknytning, även om den tursamt nog varit oblodig.

Gösta Karlsson, Kulturhusens dag 1997

Källor: Uppsala stifts herdaminnen 1980

Egon Lindholm, Runby 1968

Klockaren i Fresta och hans stuga

I Landskapslagarna skrivna på 1200-talet stadgas att det i socknen skall finnas en klockare. Upplandslagens kyrkobalk, flock nr VI § 3 säger följande om tillsättande av klockare:

”Nu kommer en man till kyrkan och beder om klockaretjänst; det är rätt att taga den som båda äro ense om, prästen och socknen. Äro de icke ense, då tage socknemännen den som de själva vilja”.

Om kyrkans skrud eller annat inventarium, som klockaren hade ansvar för, led någon skada eller blev förstört, skulle klockaren ersätta det. Kunde han ej göra det, blev den eller de som anställt honom ersättningskyldiga.

Socknen skulle hålla klockaren med bostad och ett stycke odlingsbar mark som bidrag till hans försörjning. De äldsta uppgifterna om klockarbostället är från 1363 och visar att jorden var utspridd inom fyra olika byar i socknen. Huvudägaren låg inom Fresta by vid kyrkan.

Jorden omfattade sju örtugland, stort nog för att gälla för 1/3 hemman.

Det hade fungerat bra under den katolska tiden, men när Gustav Vasa vid ”reformationen” 1527 drog in kyrkans egendom till staten, uppstod problem i Fresta. Klockaren blev hemlös och fick under de följande 200 åren bo på olika platser i socknen. I Fresta fanns år 1715 ej ens en tomplats vid kyrkan

för en klockarstuga. ”Kyrkan var enda till kyrkogårdsmuren av Fresta gård alldeles instängd”, skriver prosten Törnbaum i Ed till domkapitlet 1725.

Klockaren fick därför bo på mer tillmötesgående gårdsägares områden. T.ex. 1718 och 1721 på Ekeby gårds torp Kyrkvreten. 1724 bor han inhyses i Gudby. Mellan 1750-1770 bodde han i kvarnstugan vid Fresta gård, där han samtidigt var mjölnare vid gårdens kvarn.

Prosten i Spånga som 1758 på domkapitlets uppdrag höll visitation i Fresta, konstaterar som sin föregångare att det ej fanns någon klockarstuga utan ”klockaren bor hos andra”.

År 1770 blev klockaren uppsagd från kvarnstugan av ägaren, kamreraren Dareljus på Odenslunda. Då gjorde sockenstämman en kraftansträngning och beslöt att skaffa virke till en kombinerad klockar- och sockenstuga. Det blev den, vid vägkanten nära kyrkan ännu kvarstående klockarstugan, färdigbyggd 1775. Den 21 januari 1776 höll sockenstämman sitt första sammanträde där.

Bidragande orsaker till socknens svårighet att ordna fast bostad åt sin klockare hade varit den förlorade jorden. Bidrog gjorde också Sveriges urusla ekonomi efter alla krig under 1600-talet och fram till stormaktstidens fall vid freden 1721. Dessutom fanns ingen timmerskog att bygga av. Våra trakter kunde närmast betraktas som kalhyggen. På grund av eftersatt underhåll var kyrkan,

bogårdsmuren, stigluckorna och klockstapel­n i början av 1770-talet i stort behov av upprustning.

Fresta klockarstuga idag.

Till klockarstugan fanns alltjämt ingen gjord att bruka, utan klockaren fick "arrendera ett planterland" av Fresta gård och arrendet fick han själv betala av sin klockarlön.

Vid laga skifte år 1838 undantogs i Fresta by två kappland för klockarbolet. Vid ärkebiskopsvisitationen 1876 noterades också att klockaren brukade två kappland jord.

I stugan skulle som sagt sockenstämman ha sina sammanträden och där skulle bedrivas undervisning. Därför är det begripligt att klockaren år 1829 begärde att "bredvid sockenstugukammaren" få bygga till ytterligare en "kammarebyggnad".

Socken­en lovade bidrag med timmer och körslor, men hur det nu var så blev det

ingenting. Klockaren fick nöja sig med köket och del i kammaren/sockenstäm­mans lokal. Den torvtäckta stugan fick tegeltak 1883. Den siste klockaren/läraren som bodde i stugan hette E W Avenarius. Han fick 1870 flytta till den av Fresta kommun uppförda "moderna folkskolan vid Tomta".

Den skolan brann 1917 och platsen kallades senare för "Kaffetorpet".

Klockarestugan blev enbart småskola med kvinnlig lärare och så förblev det till 1894. Den användes i början av 1900-talet som kyrkväktarbostad och har därefter tidvis varit uthyrd.

Några klockare kan namnges:

Olov Hansson 1714-1750

Petter Runman 1751-1767

Martin Mellberg 1768 - och fortfarande 1771

Den siste klockaren/läraren i klockarstugan var, som sagt, E W Avenarius som 1870 flyttade till den nya skolan.

Hugo Sabel (1993)

Uppgifterna till artikeln är hämtade från 1200-talets Landskapslagar och Göran Strömbecks arkivforskningar.

Kantorn i Ed

Hembygd­sföreningen har fått tillåtelse att ur Ulf Rundins släkterönika "Släkten Rundin från Björkvik och Runtun, publicera det kapitel som handlar om kantorn i Ed, Johan Fredrik Rundin. Detta är andra delen.

Den pålitlige kommunal­mannen

Johan Fredrik fick många nya offentliga uppdrag när han kom till Ed. Redan 1901

väljs han in i kommunalnämnden och sattes att svara för granskningen av kommunalräkenskaperna. År 1902 blir han ordförande i nämnden och samtidigt utsedd till vice ordförande i kommunalstämman. Den ena uppgiften ger den andra. Han gör en snabb karriär inom kommunen och den kyrkliga församlingen. Inom några år är han en betrodd myndighetsperson och intar snart rollen som kommunens främste företrädare.

Vad innebar det att leda kommunens styrelse i Ed? Först bör en olikhet med dagens kommunala liv betonas. Det fanns vid sekelskiftet inga lokala politiska partier som agerade för att få sina frågor tillgodosedda i kommunen. En början till politisk verksamhet kan man finna i den arbetarrörelse som växte fram i Väsby fabriksområde vid denna tid och som snart skulle bli en maktfaktor i kommunen. Men då handlade det främst om arbetarnas anställningsvillkor och andra fackliga frågor, inte om hur kommunens affärer skulle skötas. Rösträttsfrågan fanns visserligen i bakgrunden men den debatten fördes mest på det nationella planet.

Kommunens affärer sköttes till stor del informellt mellan kyrkan, företrädare för de stora godsken och någon eller några representanter för den spirande medelklassen av hantverkare, tjänstemän, förmän, lärare, m.fl. När Johan Fredrik tog säte i Eds kommunalnämnd bestod den, förutom honom själv, av inspektor Wilhelm Löfstedt från Antuna gård, kyrkoherde J. A. Andersson, fjärdingsman Eriksson och bokhållare Rydberg. Löfstedt var ordförande och han stannade som sådan ända till 1913 då Johan Fredrik tog över. Nämnden möttes regelbundet med några månaders mellanrum. Det fanns ingen sockenstuga eller kommunalhus utan ledamöterna möttes i "kommunalrummet" som låg i skolhuset där Johan Fredrik bodde på övervåningen med sin familj. Något kommunkansli med tjänstemän fanns inte heller. Ledamöterna i de olika nämnderna delade på uppgiften att genomföra beslut som inte andra funktionärer kunde genomföra (häradsskrivare, landsfiskal, kyrkvård, rotemän, etc.).

Kommunens ledning var alltså vald men inte genom allmänna val, den allmänna rösträtten blev inte verklighet förrän efter första världskriget. Rösträtten var graderad och kvinnor hade ingen rösträtt. Männerna bestämde. Vad talade man om på sina möten? Betecknande är att stort och smått blanda-

des. Budget och ekonomi tillhörde de återkommande ämnena, kommunen hade ju rätt att ta ut bidrag för olika ändamål. Skolan var en stor utgiftspost, staten lämnade bidrag till lärarlöner men inte till byggnader och drift. 3 Utbyggnad av vägar och väg-underhåll var också dyrt särskilt sedan motorfordon av skilda slag börjat användas för transporter. Från kommunens budget betalades dessutom löner till barnmorska, fjärdingsman, veterinär och nämndemän för att nämna några återkommande ändamål. Till de små ärendena, men för den enskilde nog så viktiga, hörde ansökningar om fattigunderstöd, fosterbarnspengar, omhändertagande av "bottlare" och folk utan hemortsrätt i kommunen. Kyrkan hade vid denna tid fortfarande ett visst ansvar för att hjälpa de fattiga men kyrkans inkomster räckte inte alls till.

Ett ålderdomshem byggs

Med våra mått mätt var fattigdomen i Ed utbredd och många var hemlösa. Tiggeri tycks ha varit vanligt trots att det inte var tillåtet och "kringstrykande" folk, som inte hade hemortsrätt i Ed, skulle avhysas till den socken där de hörde hemma. Johan Fredrik intresserade sig tidigt för hur de fattiga kunde tas om hand och hur socknens primitiva fattigstuga skulle skötas. I Ed, liksom i övriga uppländska socknar, var fattigförsörjningen något som "fattigrotarna" hade ansvaret för. Ed var uppdelad i sex rotar. Systemet gick i huvudsak ut på att husbonden på de gårdar som hade anställda - och det hade de flesta - var skyldig att bidra till sina underlydandes fattigunderhåll. Om detta blev för betungande kunde roten gemensamt ta över och i sista hand vände man sig till kommunens ansvariga. Det fanns i början av seklet inte någon särskild fattigvårdsstyrelse i Ed utan kommunal-nämnden svarade för den uppgiften. Återkommande ärenden i nämndens protokoll är begäran om bidrag eller annat understöd och missnöjet med rotarnas skötsel av sina uppgifter.

Varje år uttogs en särskild hundskatt av alla hundägarna. Det blev visserligen inte stora inkomster av detta men det var skattepengar som nämnden kunde fritt använda. De användes i Ed till inköp av skor till behövande skolbarn som utdelades av pastor Odenrick och Johan Fredrik vid skolårets början.

Eds fattigstuga kunde inte på långt när ta emot alla fattiga som behövde husrum och mat, stugan rymde bara 6-8 intagna. I början av år 1911 tog därför Johan Fredrik initiativet till uppförande av ett ålderdomshem i kommunen. Beslut togs om en byggnad med plats för "20-30 orkeslösa personer". Det bestämdes att hemmet skulle byggas i närheten av kyrkan och bortom det befintliga skolhuset. Hemmet blev ett skötebarn för Johan Fredrik och hustru Ellen som tidvis verkade som föreståndare för hemmet. När en särskild fattigvårdsstyrelse inrättades 1919 var Johan Fredrik självskrivnen ordförande. Och Ellen fanns med som sekreterare under de första åren. Ålderdomshemmet finns fortfarande kvar, nu i ombyggt skick för nya ändamål.

Krisår med lingonmos

Kriget i Europa fick till en början inte särskilt stora återverkningar för folket i Ed. Men redan i slutet av 1915 började en livsmedelsbrist göra sig gällande. I Ed, liksom i andra kommuner, inrättades en lokal livsmedelsnämnd med uppgift att sköta ransoner och rekvisitioner av livsmedel. År 1917 rådde det svår brist på sätt- och matpotatis för dem som inte hade egna gårdar eller hade tillgång till deras produktion. Ont om bröd var det också vilket upprörde många. Efter hand började svenska statens folkhushållningssystem att fungera så att utsatta kommuner själva kunde rekvirera nödvändiga varor. I Ed hade livsmedelsnämnden en självsvåldig ordförande, Carl Aug. Jansson som tillsammans med ortens handlare passade på att i krigets slutskede göra en rejäl beställning hos Folkhus-

hållningskommissionen: Vad sägs om 50 kg torkade blåbär, 1.000 kg torkade äpplen, 1.000 kg hallonsaft och inte mindre än 1.500 kg lingonmos. Livsmedelsnämndens ledamöter hade inte blivit konsulterade, än mindre kommunstyrelsens ordförande Johan Fredrik Rundin. Som tur var fanns det inga torkade äpplen och ingen hallonsaft i lager men räkningen för lingonmoset kom i alla fall som en chock, 6.000 kronor! Johan Fredrik tog nu över ärendet tillsammans med en jurist. De menade att kommissionen borde ha hört sig för lite närmare innan sändningen gick, vilket var praxis. Därför vägrade de att betala. Affären gick till process. Sollentuna härads domsaga gav kommunen rätt. Kommissionens begäran om betalning ogillades. Kommissionen överklagade och hovrätten gick på kommissionens linje. Eds kommun överklagade till Högsta domstolen - och förlorade. Det kostade kommunen 6.484 kronor. Sista noteringen i protokollet: "Moset skulle av kommunalnämnden om möjligt försäljas". Det hade då legat sex år i handlarens lager. Johan Fredrik fick nog äta upp den historien.

Johan Fredrik som lärare

När Johan Fredrik i januari 1900 tog plats i katedern som den nye läraren i Eds folkskola var han naturligtvis okänd för alla utom för den lilla kretsen av kommunalmän. Ryktet om den ovanliga valutgången, där de röststarka godsen inte fick som de ville, hade dock spritt sig så nyfikenheten bör ha varit stor. Barnen såg på sin nye lärare på sitt eget sätt. Var han sträng och allvarlig, skulle man vara rädd för honom? Såg han snäll ut, kunde man prata med honom eller var det fruktan för käppen som skulle styra livet i klassrummet i fortsättningen? Oron var säkert befogad. Den svenska skolan har lämnat efter sig massor av skolminnen som till stor del handlar om lärarnas hårda regemente.

Johan Fredrik hade bestämda föreställningar om hur en skola skulle skötas. Som sin pappa Per

Skolsalen i kyrkskolan. Johan Fredrik vid katedern. Bilden bör vara från sent 1910-tal.

Fredrik i Husby-Oppunda trodde han på utbildningens värde, den hade ett syfte. Bra skolbetyg gav tillträde till många yrken och gjorde livet säkrare. Betygen var viktiga inte för att de speglade nödvändiga kunskaper utan för att de visade att eleven var flitig och ordningsam. Det var någonting att visa hemma och när man sökte arbete. I några av hans få efterlämnade brev till sina barn (Rudolf och Herman) under deras skoltid i Enköping återkommer han flera gånger till detta: visa flit och uppförande, "så att det inte blir några fula märken i betyget". Att det skulle vara ordning i klassen var självklart för honom. Johan Fredrik var sträng. Han var präglad av 1800-talets normer och käppen stod inte långt borta. Men endast i nödfall kroppsaga "som med saktmod och vishet användas bör". Att aga som bestraffning var en allvarlig sak visar även en anteckning i skolrådets protokoll. En pojke som "tillgripit en dyrbar piska och sedermera förstört densamma, visade tydligt fall av vanart". Skolrådet beslöt att gossen efter skoltidens slut skulle "tilldelas lämplig aga av sin lärarinna och att detta skulle bevittnas av IP. Rundin och E. Ramquist". Det skulle alltså vara ordning på straffen, inte bara örfilar hit och dit.

Skolschemat hade inte ändrats mycket sedan den tid Johan Fredrik själv hade gått i Husby

skola. Småskolan varade 2 år, folkskolan 4 år sammanlagt 6 års skolgång för de barn som kunde fullfölja hela utbildningen. Skolveckan hade 6 arbetsdagar med 5 lärotimmar (4 för småskolan) á 45 minuter. Lördagar läste man bara 3 timmar. Allt detta låter välordnat. Men många barns skolgång blev ofullständig under lång tid. Det berodde på att undervisning i hemmet var tillåtet, ett kryphål som ofta utnyttjades om nu inte lång skolväg och sjukdom var skäl för att stanna hemma.

Eds kyrkskola var länge den enda folkskolan i kommunen. När skolan invigdes 1886 rymde den både en tvåårig småskola och den folkskola som då omfattade fyra årskurser. Liksom i Husby-Oppunda skola hade de fyra klasserna bara en lärare. Visserligen fanns hos Johan Fredrik även en slöjdlärare och en lärarinna i hemslöjd men huvuddelen av undervisningen i skolämnen svarade Johan Fredrik själv för? Så var det i den gamla B-skolan, bristen på lärare medgav inte en helt nivågrupperad undervisning utan klasserna hölls för det mesta samman.

Vid sekelskiftet öppnades två nya småskolor. En i Runsa, ensligt belägen mellan Runsa slott och Sättra, och en vid Antuna gård. Båda skolorna tillkom på initiativ från ägarna

till godsden för att barnen skulle få kortare skolväg. Om Antuna skola skriver Johan Curman, att den dåvarande ägaren till gården ville "förskona de minsta barnen från att ofta i regn och snö traska över 4 mil till Kyrkskolan och sitta där, våta och frusna och därigenom allt annat än lämpade att mottaga undervisning". Även Stäket fick en småskola i mitten av 1920-talet. Alla småskolor i Ed

hade kvinnliga småskollärare som fick en mager lön från Eds gemensamma skolbudget.

Fortsättning i nästa nummer.

HYR LOKAL MED ATMOSFÄR!

Upplands Väsby Hembygdsförening erbjuder Nedre Runbys LADUGÅRD till konferenser, årsmöten, kurser, minnesstunder och liknande.

Hysesansvarig ska vara lägst 30 år

LADUGÅRDEN är en handikappvänlig lokal med plats för upp till 50 personer. Tillgång till kök med utrustning för enklare tillagning av förtäring.

Diskmaskin finns ej.

LADUGÅRDEN ligger på bekvämt avstånd från Upplands Väsby pendeltågsstation

Det finns en stor parkeringsplats i anslutning till pendeltågen och närhet till ladugården. Buss 562 från pendeltågsstationens västra sida med hållplats 150 meter från ladugården.

Uthyrning

Ingegerd Petersson

08 - 590 347 76

Telefontid mån - fre

09.00 - 16.00

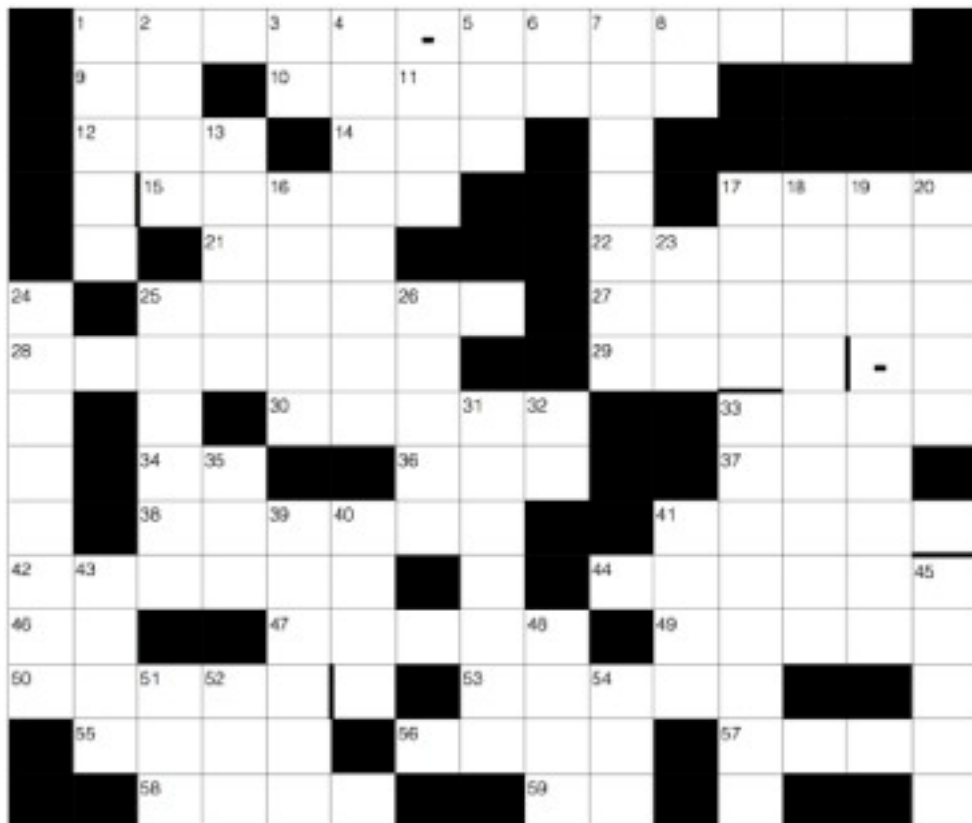
Lodrätt

1. Tändstickans uppfinnare
2. Kaffegök
3. 6:e tonen
4. Preludium
5. Auktionsbud
6. På TV-knapp
7. Tidigare möbelaffär i Väsby
8. Stortävling
11. En :- på tand
13. Finns på bank och post
16. Skrev den gudomliga komedin
17. 3 340 m högt är detta berg
18. Darra på tonen
19. Välkänd väsbymusiker, som 1964 var med om att vinna Midnattssolrallyt som kartläsare och co-driver
20. Ombud
23. Nagel
24. Lya
25. Halvindian
26. Sittopp
31. Motgift
32. Solens gud
33. Köttfärsrätt
35. Gnutta
39. Skolyngling
40. Greve
41. Visa med fingret
43. Plöja med årder
45. Gotländsk idrott
48. Anti
51. Handtag
52. Form av port
54. Kryp

Vågrätt

1. Hårtsläende mat- och vinexpert med väsbyanor
9. Sägs man gå .. och an
10. Oberoende
12. Viskös
14. Fjolla
15. Must
17. Fräta
21. Ämabel
22. Röd tråd
25. Reparatör
27. Fortida biblisk stad
28. Chansning
29. Klan
30. Snappar upp
33. Havskant
34. På .. man hand
36. Låta som en mygga
37. Kräla
38. Var soldaten tidigare
41. Pöbel
42. Vålm
44. Arbetade med
46. Eder
47. Respekterade
49. Pungbjörn
50. Kan slakten vara
53. Kan ske av styrelse
55. Papegojan
56. På sådan fot lever många
57. Svabb
58. Teg
59. Sägs man stå på för någon

Julkorsord - 2013

Konstruktör: Lennart Hedlund
 Lösningen insändes senast 31 december
 till: Hembygden, Box 40
 194 21 Upplands Väsby
 Märk kuvertet "JULKORSORD -2013"

Vinnare korsordet 3 - 2013

Axel Vigren
 Ulla-Britt Löfgren
 Jöran Johansson

Lösning till korsord 3 - 2013

Upplands Väsby Hembygdskörförening

BLI MEDLEM
Deltum

Box 40 194 21 Upplands Väsby

Person 1

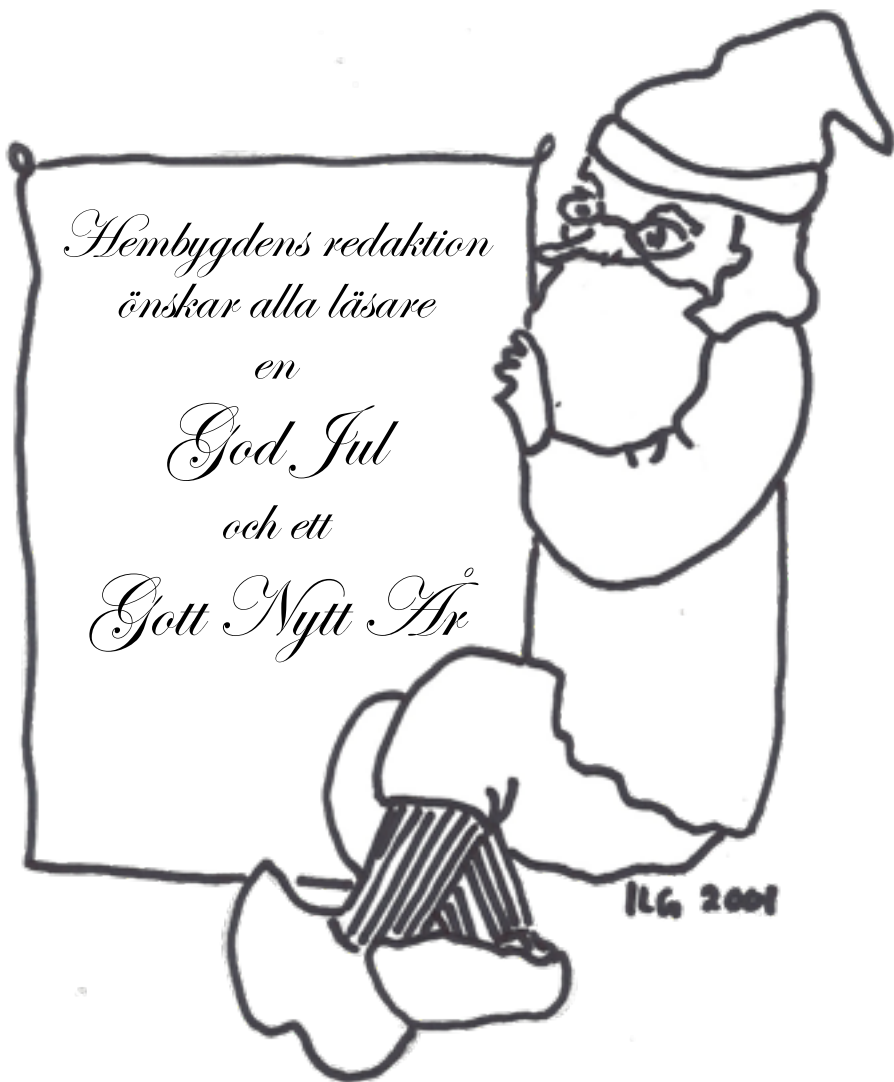
Förnamn	[Efternamn]	[Födö år]
Adress		
Postnummer	[Postadress]	
Telefon	[Mobil]	
E-postadress		

Person 2 (samregistrerad)

Förnamn	[Efternamn (om annat än ovanstående)]	[Födö år]
---------	---------------------------------------	-----------

YRKESERFARENHET/ INTRESSEN

Främst sådant som du bedömer kan vara av intresse inom föreningens verksamhetsområdet.	
--	--

ILG 2001

Upplands Väsby Hembygdsförening

STYRELSE 2012- 2013

Kjerstin Björkman, ordförande
Klas Lundkvist, vice ordförande
Inger Nyström, kassör
Barbro Fredriksson, sekreterare
Ingegerd Petersson, ledamot
Susanne Bergman, ledamot
Kurt Norlin, ledamot

Telefon

590 320 82
590 936 81
590 820 93
590 339 86
590 347 76
590 858 84
590 338 38

ERSÄTTARE

Berit Östman
Gunilla André
Gun-Britt Welander
Roland Storm
Kjell Ehrnholm

590 820 46
590 338 34
590 843 19
070 7292760
590 343 62

MEDLEMSBLADET HEMBYGDEN

Inga Lisa Gustafsson

590 336 42

REVISORER

Ordinarie
Göran Sandberg
Mats Lejdeby

Ersättare
Anette Ernholm
Anna-Greta Kolmé

VALBEREDNING

Vanja Edwinson, sammankallande
Kerstin Kéry
Börje Thörn

590 344 66

———— Besök oss också på: www.upplandsvasbyhembygdsforening.se ————

Box 40, 194 21
Upplands Väsby
Besöksadress
Hagvägen 2/Pukslagargatan

e-post
info_uvhbff@yahoo.se

Plusgirokonto
29 81 91-8
Årsavgift (2013)
125 :-